

Kävsjö kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Kävsjö socken i Gnosjö kommun, Jönköpings län, Växjö stift

Kävsjö kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Kävsjö socken i Gnosjö kommun, Jönköpings län, Växjö stift

Jönköpings läns museums dnr: 2022-016
Länsstyrelsens dnr: utgår

Rapport och foto: Rebecca Curling
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Digital distribution

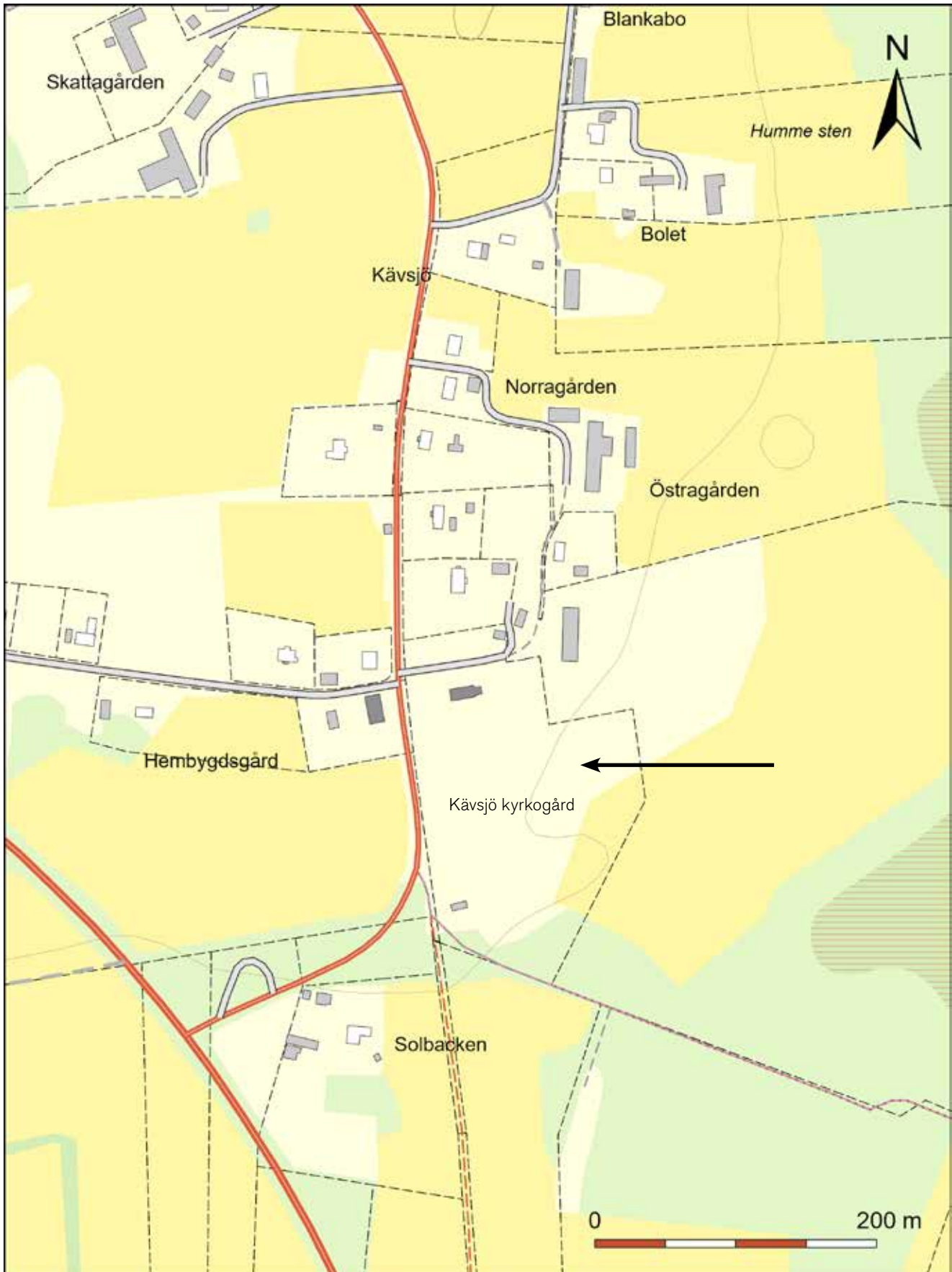
Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2024

Innehåll

Inledning.....	5
Inventeringens uppläggning.....	5
Allmän kyrkogårdshistorik.....	6
Tre vanliga gravvårdstyper.....	8
Lagstiftning.....	9
Kulturmiljölag (1988:950).....	9
Begravningslag (1990:1144).....	10
Allmänna skötselråd.....	11
Kävsjö kyrka och kyrkomiljö.....	12
Kyrkogårdens historia.....	13
Händelsehistorik.....	15
Beskrivning av kyrkogården idag.....	16
Allmän karaktär.....	16
Omgärdning.....	16
Ingångar.....	17
Vegetation.....	17
Gångsystem.....	17
Gravvårdstyper.....	18
Beskrivning av kvarter.....	19
Kvarter A.....	19
Kvarter B.....	20
Kvarter C.....	21
Södra kyrkogården.....	23
Nya utvidgningen åt öster med minneslund.....	25
Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet.....	26
Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården.....	27
Administrativa uppgifter.....	28
Referenser.....	28
Arkiv.....	28
Tryckta källor och litteratur.....	28
Urval av kulturhistoriskt värdefulla gravar.....	29
Kriterier vid kulturhistorisk bedömning.....	29
Kvarter A.....	32
Kvarter C.....	39
Kvarter B.....	44
Södra kyrkogården.....	50
Två grupper av sekundärt placerade gravar vid den östra stenvallen.....	55

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

På uppdrag av Gnosjö pastorat har Jönköpings läns museum tagit fram föreliggande inventering och förslag till bevarandeplan för Kävsjö kyrkogård. Fältarbetet har genomförts under sommaren 2023. Resultatet har därefter diskuterats med uppdragsgivaren och sammanställts under våren 2024.

Kyrkogårdar och begravningsplatser utgör en viktig del av landets kulturarv och deras kulturvärden regleras av kulturmiljölagen. Kulturhistoriskt värdefulla gravar kan också skyddas av begravningslagen. I första hand är det Svenska kyrkan som har ansvar för att förvalta detta kulturarv. Därför är det angeläget att kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden kartläggs och preciseras. En viktig del av värdena ligger i äldre gravar och deras utsmyckning.

En bevarandeplan är ett kunskapsunderlag som är tänkt att vara till hjälp och vägledning vid vård, underhåll och förändringar på kyrkogårdarna. Planen kan även fungera som beslutsunderlag för länsstyrelse och stift vid handläggning av olika ärenden.

Inventeringens uppläggning

Rapporten omfattar en översiktlig historik över kyrkogården, en beskrivning med fotografier av de olika kvarteren och deras kulturhistoriska värden samt avslutningsvis en katalog över särskilt värdefulla gravar.

Arbetet har varit uppdelat i en fältedel med inventering och fotografering på kyrkogården samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har varit aktuella kyrkoarkiv på Landsarkivet i Vadstena, Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv, Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm (kopior hos länsstyrelsen) samt Jönköpings läns museums arkiv. Utöver arkiv har uppgifter hämtats från aktuell litteratur, exempelvis hembygds litteratur. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens historia.

För kyrkogården har en sammanfattande kulturhistorisk bedömning gjorts där de kulturhistoriska värdena lyfts fram. Den kulturhistoriska bedömningen av kyrkogården i allmänhet har stämmts av med Länsstyrelsen i Jönköpings län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv, utan kan vara föremål för omvärderingar. Vid bedömningen har hänsyn tagits till varje enskild kyrkogårds historia och egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Den övergripande kulturhistoriska bedömningen nämner i de flesta fall inte enskilda gravstenar, utan beskriver värden och karaktärsdrag i stort.

Inför planerade förändringar eller större underhållsåtgärder krävs i regel tillstånd från länsstyrelsen.

Rapporten avslutas med själva inventeringen av kulturhistoriskt värdefulla gravplatser, vilken är avsedd att fungera som en bevaran-

Kävsjö kyrka med den gamla kyrkogården i förgrunden.

Kyrkan med den gamla kyrkogården sedd från väst. Kyrkogården är rikligt omgärdad av grönska.

deplan. De kriterier som använts för att bedöma gravarnas kulturhistoriska värden diskuteras vidare i katalogdelens inledning där de två klassningsnivåerna presenteras: *Klass I. Mycket värdefulla* och *Klass II. Värdefulla*. Gravarna och deras utsmyckning redovisas i tabellform med text och fotografier samt på en gravkarta.

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Rebecca Curling vid Jönköpings läns museum under 2023. Vid urvalet av kulturhistoriskt värdefulla gravar har samråd förts med pastoratet/församlingen.

Allmän kyrkogårdshistorik

De flesta av våra landsortskyrkogårdar är jämnåriga med den första kyrkan på platsen och i de flesta fall medeltida. Efter flera hundra år av obruten kontinuitet är de ännu i bruk. Från medeltidens kyrkogårdar finns dock väldigt litet bevarat. De viktigaste förändringarna som kristendomen införde gällande våra begravnings seder är att platsen för begravingarna skulle vara vigd och inhägnad. Den medeltida inhägnaden kunde bestå av en stenmur, men vanligare var att den var uppförd av timmer, bogårdsbalken, som ibland kunde vara manshög. Till den typiska bilden av en medeltida inhägnad kyrkogård hörde även stigluckan, som både hade en symbolisk och praktisk funktion som port till den vigda jorden.

Den medeltida kyrkogården saknade ett tydligt system med gångar och kvarter. Man gravsätte folk efter deras gårds- eller bytillhörighet i grupperingar med olika form, vilket var en förkristen sedvänja. Det var ovanligt att man satte en vård över gravens. Gravvar markerades istället endast av en jordhög. Om en vård trots allt sattes upp var den vanligen av trä, men sten eller smide förekom undantagsvis. Det var också vanligt att man använde sig av kyrkogården även på ett mer nyttobetonat sätt. Man kunde exempelvis idka slätter och bärga hö.

Den medeltida kyrkogårdens utformning levde kvar väldigt länge, och påminde mest om en äng med små gravkullar och enstaka spridda vårdar. I stort sett börjades förnyelsen under tidigt 1800-tal, men ännu vid sekelskiftet 1900 hade många landsortskyrkogårdar kvar den ålderdomliga ängskaraktären. Förnyelsevägen började i städerna genom nya bestämmelser om externa begravningsplatser. Gravsättningar på stadskyrkogårdarna förbjöds av hygieniska skäl och i stället skulle friliggande begravningsplatser förläggas utanför städerna. Denna process inleddes på 1780-talet och en kunglig förordning från 1815 angav att begravingar innanför stadskärnan måste upphöra och att begravningsplatser – utan andra kyrkobyggnader än t ex gravkapell – skulle anläggas utanför stadsområdena. År 1805 beslutades dessutom att staten genom sin myndighet Överintendentsämbetet skulle ansvara och ha överinseende över att kyrkogårdar och begravningsplatser blev prydligt och hälsosamt anlagda.

En av landers få bevarade kyrkobalkar finns i Brandstorp i Habo kommun.

Den förindustriella kyrkogården var en ängsmark med endast få vårdar av beständigt material. Här har karaktären blivit bevarad på Ornunga gamla kyrkogård, Vårgårda kommun.

Runt om i landet anlades många begravningsplatser precis utanför stadskärnorna under de första decennierna av 1800-talet. De anlades med symmetriska gångsystem och kvartersindelningar, trädplanteringar för att förbättra luftkvaliteten och stenmurar med smidesgrindar. I dessa arkitektoniskt anlagda begravningsplatser exponerades vissa gravar tydligare än andra. Att begravas utifrån vilken gård eller by man tillhörde ersattes nu av kategorierna köpegravar respektive allmänna gravar. Detta var en social indelning där de som hade möjlighet att köpa sin gravplats både kunde få en större sådan för hela sin familj och en attraktiv placering utmed gångar eller nära entréerna. Köpegravarna anlades ofta med grusbäddar och stenramar och senare även häckomgärdningar.

Andra begraves kostnadsfritt utmed den så kallade allmänna linjen. Där gravsattes man tätt i en kronologisk ordning allt eftersom dödsfallen inträffade. Man begraves således inte familjevis. Gravvårdarna var oftast oansenliga. Indelningen av kyrkogården mellan köpegravsområde och allmänt område speglade ett socialt uppdelat samhälle.

Trädkransen utefter kyrkogårdens yttre begränsningar introducerades först på städernas begravningsplatser, men nådde under 1800-talets slut även många landsortskyrkogårdar. Då introducerades också de typiska sorgeträden med ett hängande växtsätt. I början av 1900-talet planlades även kyrkogårdarna på landsorten i kvarter med symmetriskt lagda gångar, grusbäddar på gravarna och välklippta häckar eller stenramar runt om.

På 1920-talet började en ny typ av begravningsplats att anläggas: skogskyrkogården. Dessa präglas av friväxande och naturligt förekommande träd, såsom gran, tall och björk. En av de tidigaste i landet var skogskyrkogården i Skillingaryd från 1922.

Vid 1900-talets mitt var kyrkogårdarna särskilt utvecklade, men nu inleddes en period av förenkling och rationalitet. Företeelsen med allmänna linjen levde kvar till mitten av 1900-talet, men upphörde officiellt 1964. Samtidigt började man av rationella skäl ta bort stenramar, häckomgärdningar och grusbäddar för att ersätta det med mer lättskötta gräsmattor. Den sociala utjämningen av ståndssamhället avspeglades på kyrkogårdarna genom allt mer enhetliga gravvårdar utan titlar och oftast i ett liggande format.

Från och med 1980-talet blev gravvårdarna återigen mer individualiserade. Idag ser vi en mångfald olika former på gravstenar från liggande naturstenar till mer fantasifullt utformade vårdar. Den ökade individualiseringen under 1900-talets slut speglas också genom de många olika begravningsformer som idag erbjuds. Förutom kistbegravning och urngravar med personliga vårdar, erbjuds också exempelvis minneslundar för aska som grävs ner anonymt utan plats för namn, men med gemensam plats för blommor. Ett annat alternativ är askgravplatser, där gravplatsen markeras, men där skötseln utförs av kyrkogårdsförvaltningen.

Åsenhöga ödekyrkogård (Gnosjö kommun). På denna kyrkogård är mycket av den ålderdomliga, ängsligande karaktär, som varit vanlig i äldre tid bevarad.

Det var i regel mer attraktivt att begravas på den södra delen av kyrkogården än den norra, som upplevdes vara olycksbringande. Ofta är kyrkan därför placerad med dragning mot norr för att skapa större ytor på den södra sidan. Detta flygfoto från 1940-talets slut visar att den södra delen av kyrkogården i Hylletofta var mer ianspråktagen än den norra, till höger. Foto JLM.

Bråneryds begravningsplats, invigd 1958, nära Huskvarna representerar det välordnade, där jämlikheten betonas på bekostnad av individualismen.

På de mer påkostade köpegravarna var både gravvård och inhägnad omsorgsfullt utformade. Här ett exempel från Norra Solberga kyrkogård i Nässjö kommun.

Till höger: På kyrkogården i Ingatorp (Eksjö kommun) kan man uppleva den allmänna linjens gravområde med små anspråkslösa vårdar tämligen intakt. Nedan: Ett exempel på en gravvård från 1960-talet på begravningsplatsen i Aneby.

Tre vanliga gravvårdstyper

Det finns en stor variation vad gäller gravvårdarnas utformning. Före industrialismen och det sena 1800-talet användes ofta så kallade gravbrädor för att markera en grav. Vårdar av mer beständiga material som sten och metall var ovanliga och ofta förbehållna samhällets övre skikt. Prästen eller en adelsman inom socken kunde begravas i kyrkan eller nära koret och där erhålla en påkostad gravvård.

Under industrialismen utvecklas en riklig flora av olika gravmarkeringar med olika form och av olika material, främst sten. Här presenteras tre typer som är särskilt vanliga.

Från det sena 1800-talet fram till 1920-talet var det vanligt att köpegravar förseddes med påkostade vårdar med stående form. Det kunde vara högresta bautastenar, obelisker eller liknande. Dessa vårdar restes ofta över samhällets övre skikt och inte sällan är de försedda med både titel, namn, årtal, hemvist och ett bibelcitat. Vårdar av denna typ är ofta påtagligt karaktärskapande och betydelsefulla i kyrkogårdsmiljön. De kan också ha ett konstnärligt värde.

I kontrast till de mer påkostade gravvårdarna finns de mindre stenarna, som restes inom den allmänna linjen. Dessa har ofta en rektangulär form utan utvecklad utsmyckning. Texten är ofta lakonisk – förnamn, ofta men inte alltid efternamn, hemvist och årtal. Dessa enkla vårdar är i sig inte iögonfallande, men berättar ändå om en viktig del av det äldre gravskicket och samhällets hierarkiska organisation.

Tiden efter andra världskriget medförde en långtgående för-

enkling av gravvårdarna, som samtidigt skapade en likriktning. Stenarna tillverkades maskinellt och det fanns ofta en standardiserad uppsättning symboler som kunde tillföras och kombineras. Kyrkogårdsmiljöer som domineras av dessa stenar kan naturligtvis också ha ett kulturhistoriskt värde, men då är det i regel inte de enskilda vårdarna som är intressanta utan snarare helheten.

Lagstiftning

Kulturvärden på kyrkogårdar skyddas såväl i kulturmiljölagen som begravningslagen. Här nedan följer utdrag som har bäring på förvaltningen av kyrkogårdarnas kulturvärden.

Kulturmiljölagen (1988:950)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön.

Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.

Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Lag (2013:548).

4 kap. Kyrkliga kulturminnen

1 § Kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser är skyddade enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Begravningsplatser

11 § I vården av en begravningsplats skall dess betydelse som en del av vår kulturmiljö beaktas. Begravningsplatserna skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.

12 § Begravningsplatser enligt detta kapitel är sådana områden eller utrymmen som avses i 1 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144). Bestämmelserna om begravningsplatser omfattar också sådana byggnader på begravningsplatsen som inte är kyrkobyggnader samt fasta anordningar såsom murar och portaler. Lag (1990:1146).

13 § I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen

1. för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen,
  2. för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad eller fast anordning.
- Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs. Lag (1999:304).

Väsentliga förändringar kan innebära till exempel ändring av omgärdning, trädplanteringar, större omplaneringar av gravkvarter,

En del gravvårdar som inte är i bruk och förvaras i kyrkan kan ha ett kulturhistoriskt värde. I så fall kan det vara aktuellt att föra in dem i kyrkans inventarieförteckning. Gravbrädor från Askeryds kyrkogård.

ändringar i gångsystem och dess beläggning och nya belysningsinstallationer.

Begravningslag (1990:1144)

7 kap. Gravrätt

Gravanordningar m.m.

25 § Gravplatsen får förses med gravanordning, om det inte strider mot vad som är avsett att gälla för den del av begravningsplatsen där gravplatsen är belägen.

26 § Gravrättsinnehavaren bestämmer gravanordningens utseende och beskaffenhet. Detsamma gäller gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Upplåtaren får dock besluta de begränsningar i gravrättsinnehavarens bestämmanderätt som är nödvändiga för att tillgodose en god gravkultur.

Gravrättens upphörande

37 § Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, ska upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen. Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, ska den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats. Ytterligare föreskrifter om hänsynen till kulturmiljöarbetets intressen finns i kulturmiljölagen (1988:950). Lag (2013:552).

Ibland uppstår frågan om ansvar och skydd för en enskild gravvård. Så länge gravrätten inte gått ut ägs gravvården m.m. av gravrättsinnehavaren. När gravrätten gått ut övertas ansvaret av upplåtaren, vilket oftast är pastoratet. Om gravvården flyttas till en annan plats på kyrkogården eller förvaras i kyrkobyggnaden kan det vara aktuellt att föra in den i församlingens inventarieförteckning.

Allmänna skötselråd

Grunden för skötseln av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar är att de inte skadas, utan ges en så lång livslängd som möjligt. De förebyggande åtgärderna är väsentliga och kan motverka uppkomsten av skador genom till exempel mekanisk åverkan, biologisk påväxt och väder.

Vid rengöring och reparation av vårdar av mjukare bergarter (kalk- och sandsten) och järn som är över 100 år gamla bör konservator för sten respektive metall kontaktas för rådgivning eller åtgärd.

En orsak till skador är mekanisk åverkan genom trädgårdsfordon och andra redskap. Varsamhet vid gräsklippning minimerar risken för sprickor och bortfall av material.

En annan orsak är nederbörd och biologisk påväxt av lavar, alger och mossor. Dessa gynnas av att en sten står skuggigt och fuktigt. Liggande hällar och stående vårdar av mjuk bergart som kalk- och sandsten är särskilt känsliga för vådrets makter. På vintern tränger fukt in i sprickor och vidgar dessa och spränger till slut bort stenmaterial. Detta kan på sikt helt radera ut en inskription eller relief. Därför är det viktigt att hålla till exempel hällar rena från löv och grenar. Känsliga vårdar och hällar av hög ålder kan med fördel ges en skyddsklädsel eller täckning permanent eller under vinterhalvåret för att motverka frostsprängning.

Vårdar och gravstaket av järn är en kategori för sig, som kräver kontinuerligt underhåll. Vid ommålning befrias metallen från rostbeläggning med stålborste. Därefter grundas järnet med mörja och slutstrykes med linolfjärg. Lagningar bör anförtros åt hantverkare eller konservator med erfarenhet av järnslagningar.

Rostande förankringsjärn och dubbar är en annan vanlig orsak till skador. När järnet rostar och utvidgar sig så sprängs stenen. Ett viktigt arbete är därför utbyte av beslag och dubbar av järn mot rostfritt stål.

Rengöring av vårdar kan ha olika syften. Ofta sker det i första hand av estetiska skäl. Som regel bör den på kulturhistoriskt värdefulla vårdar vara motiverad av hänsyn till att påväxt riskerar stenens fortbestånd (kalk- och sandsten) eller för att förbättra förståelsen av objektet och kunna tolka och uppleva inskriptioner eller utsmyckningar. Enklare rengöring kan göras med ljummet vatten med liten tillsats av såpa eller diskmedel och med mjuka borstar som inte repar. Lämplig tid för detta är tidig vår och sen höst då exempelvis lavar är mer aktiva och mjuka då. Vårdar av hårdare bergarter som granit kan rengöras med högtryckstvätt, men endast där inte förgyllning och dekorationer kan skadas. Vårdar med mycket högt kulturhistoriskt värde och påtaglig skadebild (pågående bortfall av stenmaterial eller sprickor) bör rengöras av konservator.

Marschaller och stearinljus kan avsätta sot eller stänk på gravvårdarna. Detta kan förebyggas genom att exempelvis använda lämpliga hållare.

Biologisk påväxt, troligen rödalger, på en gravvård på Villstads kyrkogård i Gislaveds kommun.

Kalksten har en förmåga att spjälka sig och spricka. Denna sten på Forserums kyrkogård i Nässjö kommun kräver insatser av en stenkonservator.

Kävsjö kyrka och församlingshem. Flygfotoграфи från 2009. (JLM)

Kävsjö kyrka och kyrkomiljö

Kävsjö socken ligger kring Storån, vilken avvattnar Store Mosse som upptager en stor del av socknens östra hälft. I anslutning till mossmarkerna är lågland med bördiga åkrar medan socknens nordvästra del är skogbeväxt högland. Bygden har brukats sedan yngre stenålder, varom fynd och en hällkista vittnar. Sockennamnet uppträder första gången i skrift 1290. Fram till 1900-talets pastoratsregleringar utgjorde Kävsjö annexförsamling till Åker.

Några gods har inte funnits i socknen i historisk tid. Kyrkbyn är centralt belägen i socknen med Storån i väster och Store mosse samt fågelsjön Kävsjön i öster. I söder vidtar mader som tillkommit genom utdikning på 1840-talet. Genom byn löper den gamla häradsvägen "Västbostigen". Med öppnandet av järnvägen Borås-Alvesta 1902 kom sockencentrumet att förskjutas västerut till den bebyggelse som växte upp kring stationen Hillerstorp. Denna plats utvecklades till en tätort med handel och industri.

Kyrkbyn består av ett 15-tal gårdar längs den gamla häradsvägen, vilken har en nord-sydlig sträckning. Mangårdsbyggnaderna är överlag från sent 1800-tal och som regel kraftigt ombyggda. Kyrka och kyrkogård ligger längst i söder, vid vägens östra sida. Norr om kyrkogården ligger prästgården med timrad mangårdsbyggnad från 1853. Norröver ligger även ett litet kyrkstall. Fasaderna är klädda med ljusgul locklistpanel och det brutna taket har frontespis samt

tegeltäckning. Mellan prästgård och kyrkogård är grusade parkeringsytor med häckinramning. Vid vägens västra sida står en arrendatorsbostad från 1920 med rödfärgad locklistpanel. Mitt emot kyrkan ligger på denna sida den f.d. kyrkskolan från 1891, nu församlingshem. Denna har rödfärgad locklistpanel, veranda i snickarglädje samt tegeltäckt tak med frontespis. Framför kyrkogårdens äldsta del är mot skolhuset en grusplan med fem lindar, varav fyra bildar en allé i linje med skolans respektive kyrkans portar. Tidigare fanns en hel rad med lindar längs med vägen. Söder om kyrkogården är en ekonomigård med rödfärgad bod från 1900-talets förra hälft. Kyrkan är uppförd av liggtimmer 1725–75 och klädd med rödfärgad spån. Koret är smalare än långhuset och tresidigt avslutat. Norr om koret är en sakristia. Tornet från 1741 har som stomme en äldre klockstapel. Detta är klätt med rödfärgad locklistpanel. Alla taken är täckta med tjärad spån. Kyrkan skall ha rests på grunden till en nedbrunnen medeltida träkyrka.

Kyrkogårdens historia

Kävsjö kyrkogård har medeltida ursprung och torde från början ha inskränkt sig till marken runt kyrkan. Vid okänt tillfälle, sannolikt under 1700-talet försågs kyrkogården med en stenmur, i vilken fanns en stiglucka av trä (ett s.k. ”slapperhus”). 1841 fattades beslut om kyrkogårdens utvidgning på komministerboställets mark. Denna utvidgning företogs med all sannolikhet åt söder. Med anledning av detta lades 1843 en ny stenmur med stor ingång i väster och en mindre i öster. Det gamla ”slapperhuset” och en ”plantlada” (eventuellt en tiondebod) försålades på auktion. 1849 beslutades att plantera lönn, ask och asp på kyrkogården samt på kyrkbacken mot skolan. 1850 togs vägen öster om kyrkogården ur bruk, varför sistnämnda port igenmurades. 1852 försågs västra ingången med en smidd pargrind.

År 1880 var kyrkogården åter för trång. Istället för en utvidgning beslutades att fylla på ytan norr om kyrkan med jord för att kunna nyttja denna del för begravingar. Samtidigt bestämdes att gravläggningarna skulle ske i linje och ej oordnat som dittills. En utvidgning kom ändå till stånd 1883 och gjordes längs den östra sidan. Snart efter detta tillkom troligen den nuvarande trädkran- sen av lönn.

År 1906 beslutades och påbörjades en större omstrukturering av kyrkogården i tidens anda. Längs kyrkogårdsmurarna utmättes kvadrater för försäljning som familjegravar till enskilda. Dessa gravplaner belades med sand eller grus och omgärdades med klippta ligusterhäckar. Varje grav utmärktes med en grönplanterad gravkulle, men detta skick försvann sedermera. Tills vidare avsåg man att upplåta övriga delen av kyrkogårdens södra sida till begravningsplats för ickebetalande församlingsmedlemmar, d.v.s. som allmänning. Gamla gravvårdar försålades på auktion med undantag

Fotografi taget av arkitekt Erik Fant 1916 som visar kyrkogården efter omplanteringen med grusade familjegravar inom ordnande kvarter. (ATA)

Gamla kyrkskolan, numera församlingshem samt kyrkbacken med sina lindar.

Fotografi över Kävsjö kyrkogård, troligen från 1930-talet. Här syns tydligt strukturen med grusade familjegravar längs gångarna på gamla kyrkogården. Mitten av kvarteret söder om kyrkan är en gräsyta för allmänna linjen. Även utvidgningen från 1919 präglas av häckinramade gravar, där med sandad yta. (ATA)

för några 1600- och 1700-talsvårdar som gavs ny placering. Senast vid detta tillfälle torde trädkransen planterats och grusgångarna ha anlagts. I samma stämmoprotokoll nämns att en hagtornshäck växte kring kyrkogården.

År 1918–19 företogs anläggandet av en ny stor kyrkogård direkt söder om den befintliga. Förslaget hade upprättats av Daniel Eriksson i Hädinge. Denna planerades i likhet i gamla kyrkogården med häckinramade grusgravar inom rätvinkliga kvarter. Kring den nya kyrkogården planterades en trädkrans av lind och ask. Endast den norra tredjedelen av kyrkogården kom att tagas i bruk i detta skede. I väster försågs denna del med en mur. 1929 beslutades på nytt om gravgrävning i linje och att liken skulle jordas kronologiskt. Detta bör dock främst ha rört den nya kyrkogården.

År 1949 uppgavs att gravarnas ligusterhäckar till stor del ersatts med måbär. Det uppgavs vidare att de allmänna områdena och de äldre familjegravarna var gräsbesädda. Vid denna tid hade allmänna linjen ("fattiglinjen") helt upphört. Det tycks som att allmänna linjen varit belägen inne i västra hälften av kvarteret söder om kyrkan.

År 1956 ordnades den till stor del outnyttjade delen av 1918–19 års utvidgning. Länsarkitektkontoret i Jönköping stod för projekteringen, först genom arkitekt Bertil Thafvelin och sedan Bertil Larsson. Det område som anslöt till den i bruk tagna delen hade redan börjat nyttjas för gravar, även dessa med grus och häckinramning. Nya gravar i denna del avsågs få samma utformning medan de i

den större södra delen skulle läggas i gräsmatta med rygghäckar av måbär. Detta skulle ge ”en mjukare övergång till den omkringliggande ängsmarken” enligt Thafvelin. Muren i väster förlängdes till att omfatta hela utvidgningen. I söder ordnades ett grindparti. En yta i sydost avsattes för urnlund, ceremoniplats och bårhus, men inget av detta kom att förverkligas. Under 1900-talets senare decennier kom i princip alla grusbäddar att ersättas med gräsmatta. Häckarna på nya kyrkogården sparades delvis som rygghäckar. 1993 gavs tillstånd för en ny utvidgning vid nya kyrkogårdens östra sida, ritad av landskapsarkitekt Lennart Lundqvist, Uppsala. I detta ingick en minneslund. Stenmuren mot väster behölls, men tycks ha lagts om. 1995 gavs tillstånd för trädförnygring på gamla kyrkogården, varvid fyra lönnar i söder nyplanterades.

Händelsehistorik

Tidig medeltid

Kyrkogården anläggs.

1841–43

Utvidgning åt söder och byggande av ny kyrkogårdsmur. Försäljning av stiglucka och plantlada. (Växjö stifts frågelista)

1849

Beslut om plantering av lönn, sak och asp på kyrkogården och kyrkobacken. (Växjö stifts frågelista)

1850

Igensättning av ingång i öster. (Växjö stifts frågelista)

1852

Grind i väster. (Inskription)

1880

Beslut att fylla på jord norr om kyrkan för nya gravsättningar. Gravläggningarna på kyrkogården skall ske i linje i stället för som dittills utan ordning. (Växjö stifts frågelista)

1883

Utvidgning åt öster. (Kävsjö pastoratsarkiv)

1906

Planering av kyrkogården med häckinramade, grustäckta köpegravar längs kyrkogårdsmurarna och allmänning söder om kyrkan. Äldre vårdar säljs på auktion medan några 1600- och 1700-talsvårdar sparas. (JLM; Kävsjö pastoratsarkiv)

Till höger den kallmurade äldre kyrkogårdens mur och till vänster den kilade kallmuren av kanthuggen granit i i två skift, vilken omgärdar utvidgningen från 1919 och 1955 i väster.

Gamla kyrkogårdens ingång via en smidd pargrind med årtalet 1852, upphängd på två kanthuggna granitstoplar med fasade krön från samma tid.

1918 – 19

Ny kyrkogård i söder. (Kävsjö pastoratsarkiv)

1956

Nya kyrkogården utvidgas åt söder. Länsarkitektkontoret i Jönköpings län. (JLST)

1993

Tillstånd för utvidgning öster om nya kyrkogården med minneslund. Lennart Lundqvist Landskapsarkitektkontor AB, Uppsala. (JLST)

1995

Trädförnyring på gamla kyrkogården. (JLST)

?

Nyanlagd askgravplats.

Beskrivning av kyrkogården idag

Allmän karaktär

Kävsjö kyrkogård består av tre delar med olika karaktär. Den rektangulära, från vägen något indragna, gamla kyrkogården är belägen i norr. Söder om denna finns en stor trapetsformig utvidgning från 1918 (norra delen) och 1956 (södra delen), vilka är belägna något lägre än den gamla kyrkogården. Längs hela östra sidan på denna södra kyrkogård breder den senaste utvidgningen från 1993 ut sig. Kyrkan är placerad i nordvästra delen av gamla kyrkogården med koret mot öster. Gamla kyrkogården består av tre rätvinkliga kvarter: längs kyrkogårdsmurarna (A), söder om kyrkan (B) och öster om kyrkan (C). Kvartersbeteckningen är författarens egen.

Omgärdning

Gamla kyrkogården omgärdas av en ca 1 meter bred och hög kallmur av marksten, till stor del block och hållar. I öster och delvis i söder är den närmast en stödmur. Muren lades 1843, med undantag för den östligaste delen som tillkom 1883. I de båda östra hörnen är stentrappor i muren, den södra med ett stålrörsräck. På stenarna växer rikligt med mossor och sedum. Mot kyrkbacken och landsvägen i väster begränsas södra kyrkogården av en drygt 1 meter hög och bred kallmur av kilad, kanthuggen granit i två skift, till sin norra hälft lagd 1918–19 och till sin södra 1955. Murkrönet är beväxt med sedum. En i sen tid troligen omlagd kallmur av marksten löper längs södra och östra sidorna. Östra utvidgningen omges delvis av lövhäckar längs ett Gunnebostaket.

Ingångar

Gamla kyrkogårdens ingång är mitt för kyrkporten. Den består av en smidd pargrind med årtalet 1852, upphängd på två kanthuggna granitstolpar från samma tid med fasade krön. Södra kyrkogården har från kyrkobacken i norr en ingång med påkostad smidd pargrind från 1918–19 mellan granitstolpar liknande ovannämnda. I söder är en ingång från 1956 med pargrind av svartmålad stål-stänger mellan stolpar av kallmurad tuktad granit, avtäckta med huvar av svart plåt. I anslutningarna mellan södra kyrkogården och den senaste utvidgningen sitter i norr och söder två pargrindar av samma typ som den nämnda från 1956. Dessa sitter mellan toppiga granitstolpar av sekelskiftestyp.

Vegetation

Innanför gamla kyrkogårdens murar växer en till stor del sekelgamal trädkrans av lönn. Utanför södra kyrkogårdens västmur växer en rad med lindar från dess anläggningstid. Av en trädrad vid den östra sidan återstår en stor gammal lind och fyra askar. Längs med grusgången och invid rygghäckarna i den östra delen växer flertalet björkar. Rygghäckar av måbär förekommer i stor utsträckning på utvidgningen åt söder från 1919, 1956 samt den nyaste östra utvidgningen. Nyplantering av träd där det tidigare stod hamlade almar har nyligen gjorts i halva allén som löper från öst till väst i delen från 1919. Vid askgravplatsen finns två träd.

Gångsystem

Kyrkogårdens alla tre delar genomlöps av raka grusgångar som bildar till stor del rätvinkliga gravkvarter. Ytan kring kyrkan är helt grusad och framför porten öppnar sig en mindre plan med njurformig gräsyta i norr. Gångsystemet är i stort sett oförändrat sedan sitt anläggande. Vid minneslunden i öst är marken belagd

Nya kyrkogårdens norra ingång från 1918–19.

Kyrkogården domineras av grusade gånger. Från vänster i bild den östra utvidgningen vilken övergår i den sydligaste utvidgningen från 1955 och i bakgrunden den slingrande gången i askgravlunden, belagd med grus.

Gatustensbelagda gången från minneslunden vilken leder in till den södra delen av kyrkogården.

Gamla kyrkogården består av flertalet äldre vårdar, både i gjutjärn och sandsten.

med gatsten. I den sydligaste delen av den nya kyrkogården finns en askgravplats med en slingrande gång belagd med grus.

Gravårdstyper

Kyrkogården kan uppvisa gravkonst från 1600-talet fram till idag. De äldsta är resta sandstenshällar med inskription i relief, uttryck för den lokala gravkonsten innan dess försvinnande i och med industrialiseringen. Flera exempel finns på den tidiga industrialismens gjutjärnsvårdar från 1800-talet. Framträdande är de resliga gravvårdarna på de enskilda gravarna från förra sekelskiftet. Dessa är vanligen i form av en obelisk eller bautasten, tydliga statusmarkörer, vilka är uttryck för sin tids individualism. Vanligaste materialet är polerad svart granit. Flertalet vårdar bär titlar såsom nämndeman, kyrkovärd, hemmansägare, grenadjär, banbiträde m.m.

Med mellankrigstidens bestämmelser om maximihöjd på vårdar fick dessa en annan form, låg och rektangulär. Ofta gavs de klassiserande drag som tempelgavel eller kolonner. Endast en grav har bevarat den fram till 1950-talet nästan allena rådande grusbädden. Från allmänna linjen återstår idag bara ett fåtal av de typiskt småskaliga vårdarna. Under efterkrigstiden blev vårdarna enklare i sina former samt mer och mer uniforma. Titlar användes mer sällan. En orsak till enhetligheten var det begränsade utbudet av tillverkare, vilka ofta nyttjade samma kataloger. En annan orsak var tidens betoning av kollektivet och likheten inför Gud. Genomgående under hela 1900-talet har granit varit närmast allena rådande som mate-

Exempel på de högresta granitvårdar som var vanliga vid sekelskiftet 1900.

rial, ofta med polerad yta. Svart och grå granit har dominerat, men under främst de senaste tio åren har nya stensorter dykt upp, vilket är ett tecken på ökad individualism. Ortsnamn, titel och bibelord har varit vanliga på vårdarna under 1800- och 1900-talen men förekommer idag mer sällan på vårdar från 1970-talet och framåt.

Beskrivning av kvarter

Kvarter A

Allmän karaktär

Kvarter A utgörs av gravraderna längs kyrkogårdsmuren på den gamla kyrkogården. Dessa upptogs sedan 1906 helt av enskilda gravar med grus- eller singelbelagd yta och häckinramning. Idag är det gräsyta i hela kvarteret. Vårdarna står med ryggen mot muren.

Gravvårdstyper

Gravvårdsbeståndet är blandat, yngre låga vårdar är insprängda mellan de resliga på de gamla familjegravarna. Vårdarna spänner i tid från 1869 till idag. Bland de äldre finns högresta bautastenar och obeliskformer i svart granit. Titlar är vanligast förekommande på de äldre vårdarna. Hemmansägare och lantbrukare utgör merparten men där finns även ett par nämndemän och kyrkovårdar. Granitkorset från 1927 över predikanten Emil Andersson berättar om det sena 1800-talets stora väckelse i bygden, liksom flera vårdar med referens till Missionsförbundets sångbok (Sv. Mfb. Sb.). Även bland de låga efterkrigstida vårdarna finns några intressanta titlar: grenadjär, industriidkare, komminister, missionär, kyrkovård och banbiträde.

I det sydöstra hörnet har 14 borttagna granitvårdar samlats. Dessa är från 1884–1950 och uppvisar bl.a. titlarna kommunalnämnsordförande, nämndemän, kyrkovård, hemmansägare och handlande.

I kvarter A står vårdarna längs med kallmuren, hela vägen runt kyrkan. Gravarna står därmed vända åt alla väderstreck.

Kvarter A har flertalet högresta vårdar i form av bautastenar och obelisker. Likaså består kvarteret av småskaliga vårdar från 1930-talet fram till nutid.

Kyrkogårdens gamla del med kvarter B i förgrunden och gräsytan i bakgrunden är kvarter C. Längs med gångarna och muren är kvarter A beläget.

I kvarter B är gravbeståndet mycket varierande. Här finns en smidesvård från 1768, sandstenshällar från 1672–1781, flertalet gjutjärnsvårdar, högresta svarta granitvårdar samsas tillsammans med sentida låga vårdar.

Smideskors från 1768 över en rusthållare.

Sandstensgravvårdar från 1600- och 1700-talen.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarter A utgör ett äldre köpegravsområde, vars karaktär idag är utslätad genom ett konsekvent borttagande av grusbäddar och häckinramningar. Ett stort antal av de högresta vårdarna från förra sekelskiftet står dock kvar mellan senare enkla vårdtyper och betyder mycket för upplevelsen av historiskt djup och dynamik. Flera vårdar speglar genom sina titlar m.m. socknens självmedvetna bondeklass och i några fall väckelsens betydelse. Även yngre vårdars titlar kan ha ett intresse som spegling av socknens moderna historia. Gravraderna längs kyrkogårdsmurarna fyller ett viktigt strukturskapande syfte som fond till de andra kvarteren.

Kvarter B

Allmän karaktär

Kvarter B är beläget söder om kyrkan och till detta räknas här även den lilla gräsyta med äldre vårdar som ligger norr om entréplanen. Vårdarna står i nord-sydliga oregelbundna rader, vända mot öster och väster. I mitten är det glest med vårdar, varför man kan antaga att det där rör sig om ytan för den gamla allmänna linjen. Alla gravar längs med gångarna och i östra hälften har tidigare haft grusbädd och häckinramning. Idag är kvarteret en enda sammanhängande gräsyta.

Gravvårdstyper

Gravvårdsbeståndet är mycket varierat och spänner i tid från 1672 till 2000. Äldst är åtta resta sandstenshällar från 1672–1781. Fem av dessa och en reslig granithäll från 1646 står norr om tornet och invid sakristiväggen. Dessa vårdar vittnar liksom ett smideskors från 1768 över en rusthållare (eventuellt på ursprunglig plats) om den hantverksmässiga framställningen av gravkonst innan industrialismen. Sex stycken gjutjärnsvårdar är från tiden 1871–1906.

Fyra av dem bär nygotiska drag, varav tre i korsform. Två identiska vårdar är av en typ som tillverkades exempelvis vid Åminne bruk, den ena är rest över socknens klockare och skollärare. På några hemmansägares familjegravar finns högresta vårdar av svart granit från 1900-talets början. Ett par plattor och en liten rest vård från 1920-talet i kvarterets till synes gles utnyttjade mitt kan tolkas som rester av allmänna linjen. I övrigt rör det sig om låga efterkrigstida vårdar av vanliga typer.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kvarter B hade tidigare en tydlig struktur med grustäckta och häckinramade familjegravar mot gångarna och en grästäckt allmänning i mitten. Av detta återstår idag endast vårdarna, uppblandade med yngre gravar. Därmed ligger det kulturhistoriska värdet i enskilda vårdar. Stenar och smideskors från 1600- och 1700-talen besitter ett mycket högt värde som exempel på den lokala gravkonsttraditionen innan industrialismen. Likaså är gjutjärnsvårdarna av stort intresse i och med att de speglar den tidiga industriella gravvårdsframställningen, som regel knuten till bygdens järnbruk. Det tidiga 1900-talets högresta vårdar spelar en roll för kvarterets dynamiska uttryck. Titlar på vårdar berättar om en gången tids samhälle.

Kvarter C

Allmän karaktär

Kvarter C utgör en rektangulär gräsyta öster om kyrkan. Liksom i B var det tidigare familjegravar med grusbäddar mot gångarna och invändigt en smal gräsyta som kan ha varit allmänning. Gravarna ligger i nord-sydliga oregelbundna rader vända mot gångarna i väster och öster. Kvarteret består av en enda sammanhängande grästyta. Ännu är det gles i mitten.

Kvarter C är beläget öster om kyrkan. Kvarteret har ännu en gles mitt från tiden då allmänna linjen var belägen där.

Likt övriga kvarter består C av blandade vårdtyper. Strama, låga klassiserande och högresta blandas med anspråkslösa mindre vårdar. Det vanligaste materialet är polerad svart granit.

I kvarter C finns kyrkogårdens enda bevarade grusbädd, den Slettengrenska familjegraven.

Borttagna vårdar står uppställda längs med kallmuren åt öster på den södra kyrkogården. Den äldsta är från 1916. En högrest obelisk över väckelsepredikanten M. Pettersson från 1921 finns med i beståndet.

Den södra kyrkogården präglas främst av de låga vårdarna. Här syns den karaktäristiska rygghäcken på Kävsjö kyrkogård vilken har utlöpare av häck som avgränsar varje gravplats.

Södra kyrkogården har ett blandat bestånd av vårdar avseende såväl ålder som utformning men med tonvikt på de mindre och låga vårdarna från 1930-talet och framåt.

Gravårdstyper

Hälften av vårdarna är äldre högresta från 1865 till 1920-talet. Den andra hälften är låga, rektangulära vårdar från 1930-talet till idag, av vanliga typer. Svart och grå granit är det förhärskande materialet. De äldsta vårdarna utgör en rad med gjutjärnskors från 1865–79 över sjömannen Hjalmar Ling med familj. I gjutjärn finns även en Åminnevård från 1880 över en hemmansägare, ett gjutjärnskors från 1895 över en nämndeman och en liten nygotisk vård av samma typ som också finns i kvarter B. Direkt öster om koret är kyrkogårdens enda bevarade grusgrav, tillhörig folkskolläraren och organisten Slettengren med familj. Graven som anlades 1902 har en låg vård och omramas av en stenram med pollare och stålrör. Invid denna är en komministergrav från 1957.

Kulturhistorisk karaktär och bedömning

Hos kvarter C liksom hos B är den tidigare tydliga strukturen från tidigt 1900-tal utslätad och det kulturhistoriska värdet ligger i de enskilda vårdarna. Särskilt intresse tilldrager sig de många gjutjärnvårdarna som speglar den tidigaste industriella gravvårdsproduktionen i bygden. Bevarandet av den Slettengrenska graven med sin grusbädd fyller ett pedagogiskt syfte, för att visa hur tidigare flertalet gravar var utformade. Förra sekelskiftets högresta vårdar bidrar till kvarterets historiska djup och dynamiska intryck. Titlar på äldre vårdar berättar om viktiga roller i socknen. Enstaka av de låga vårdarna från mellan- och efterkrigstid besitter konstnärliga kvaliteter.

Södra kyrkogården

Allmän karaktär

Södra kyrkogården har en trapetsoid form och kan grovt indelas i en nordlig och en sydlig hälft. Norra delen är något äldre (1919) och består av öst-västliga dubbla gravrader inom rektangulära gräs-kvarter som inramas av grusgångar. Gravraderna har rygghäckar av måbär med små utlöpare som markerar varje gravplats. Längs muren i väster är en rad utan häck, vänd mot öster. En öst-västlig allé av hamlade almar markerar en nu igenlagd gång, varav halva delen belägen åt väst består av nyanlagda almar. Vitoxlar bildar en mindre trädrad i en av områdetets södra gravrader. Kyrkogårdens södra halva (1956) har dubbla nord-sydliga gravrader med rygghäckar av måbär i två öst-västligt utsträckta gräskvarter utan gångar mellan raderna. Mellan de båda kvarteren står rester av en vitoxelallé. Längs muren i väster står vårdarna i korta öst-västliga rader med rygghäck. I öster är en öppen gräsyta som på sen tid tagits i bruk för gravsättningar. Längs med den östliga muren finns två områden med gravvårdar vilka förflyttas och samlats i två grupper. Den ena gruppen består av fem vårdar på tät rad och den andra av 19 i en tät samlad klunga.

Gravvårdstyper

På södra kyrkogården rör det sig nästan uteslutande om de låga vårdtyper som blev vanliga från och med 1930-talet. Ett fåtal av de äldre gravarna har mer högresta vårdar. Vårdarna i den norra hälften är från 1921 till idag med tyngdpunkt på 1930-, 40- och 50-talen. Majoriteten av gravvårdarna består av svart granit och ett fåtal i grå eller röd granit. En av de äldsta gravarna vid norra muren framhävs av två karaktärsskapande hängalmar, s.k. sorgeträd. Samtliga gravar har ursprungligen haft sandad yta inhägnad av häck. Detta är särskilt tydligt på några få äldre vårdar, vars

Längst ned i den södra kyrkogården, åt söder, finns en nyanlagd askravplats. De små stenbumlingarna utgör vårdar och pryds med namnplaketter.

Bred och bullig jugendvård i ljusgrå granit på den södra delen.

proportioner är förryckta sedan inramningens borttagande. Vårdarna är annars av likartad storlek med viss variation i dekor och val av granit. Många uppvisar klassiska element som kolonner och tempelgavlar. Ett fåtal har en rent individuell utformning. På en vård finns exempelvis emaljerade porträttfotografier. I flera fall rör det sig om familjegravar. Titlar förekommer på åtskilliga vårdar: hemmansägare, snickaremästare, fabrikkör, byggmästare, lantbrukare, folkskollärare, lärarinna, furir, skomakaremästare, åkeriägare, grävmaskinist, gjutmästare, kyrkovaktmästare. Ett par vårdar bär referens till Missionsförbundets sångbok och en obelisk är rest 1921 över den store väckelsepredikanten Magnus Pettersson.

Den södra hälftens vårdar är från 1950-talet till idag. Dessa har samma låga proportioner och enklare former. Den södra delen uppvisar en större variation i material. Ortsnamn är mindre vanligt förekommande medan bibelord finns på åtskilliga vårdar. Användandet av titlar är mer sparsamt: målaremästare, hemmansägare, banvakt, lantbrukare, omnibussägare, direktör, pastor, kapten och svärdsman, montör, fabrikkör, byggmästare. Vid östra muren finns två grupper av 15 borttagna vårdar av svart granit från 1916–78. De har som regel stått på familjegravar och de få titlarna minner om hemmansägare, predikant, trafikbiträde och industriidkare. En av vårdarna refererar till Missionsförbundets sångbok. I askgravkvarteret finns ett mindre antal små naturstenar med namnplakett belägna längs med en slingrande grusad gång.

Ett 20-tal vårdar finns belägna i den nya utvidgningen. En del av dem är inramade med rygghäck och en del fristående på gräs. Nya delen pryds av björkar.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Södra kyrkogården har idag en stram efterkrigstida karaktär med rygghäckskantade rader av låga gravvårdar. Detta är en vanlig prägel på svenska kyrkogårdar. Ett ovanligt drag är markerandet av gravplatserna genom häckarnas ”bås”. De uniforma vårdarna från 1960-talet och 70-talen ger en bild av folkhemmets kollektivistiska

Stramt utformad minneslund i granit vid utvidgningen åt öster.

anda. Den anlagda askgravlunden reflekterar vår tids gravsed. Det kulturhistoriska värdet ligger främst i de övergripande strukturerna. Enstaka vårdar får ett värde genom titlar, vilka berättar om socknens 1900-talshistoria.

Nya utvidgningen åt öster med minneslund

Allmän karaktär

Kyrkogårdens nyaste del (1993) består av en liten nordlig och stor sydlig rektangel, vinklade mot varandra med en minneslund i vinkeln. Mot vägen som löper längs gamla kyrkogårdsmuren är en lövhäck och korta sträckor av kallmurar. Mot öst, viket gränssar mot en hage, inhägnas området av Gunnebostaket och olika typer av vildvuxen växtlighet. De båda gravkvarteren utgörs av stora rektangulära gräsytor med rygghäck i mitten, inramade av grusgångar. Minneslundan är en av prydnadshäckar inhägnad gräsyta med stensatt plats i sydost, mot söder och öster avgränsad med stående granithällar. Platsen rymmer stram vattenlek i granit, parkbänk och smideshållare för blommor.

Gravvårdstyper

Endast ett 20-tal gravsättningar har utförts på nya utvidgningen och den första vårdan uppkom 2006. De flesta vårdarna är låga och individuellt utformade gällande formspråk och material.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Kyrkogårdens senaste utvidgning har en enkel uppbyggnad med stramt utformad minneslund som reflekterar vår tids förändrade gravsed.

Den gamla kyrkogården har flertalet sandstensvårdar och gjutjärnsvårdar i framträdande läge. I bakgrunden, låga och strama efterkrigstida vårdar.

Den gamla kyrkogården präglas av ett stort inslag av högresta vårdar från tiden kring det förra sekelskiftet.

I bakgrunden syns den gamla kyrkogården vilken är belägen högre upp än den södra och den nya utvidgningen. Kallmurar och trädkranser skapar avläsbara årsringar på kyrkogården.

Den södra kyrkogården präglas av sina rygghäckar kring de låga vårdarna.

Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet

Kävsjö kyrkogård har medeltida ursprung. Kyrka, kyrkogård, f.d. skola och prästgård bildar en sammanhållen kyrkomiljö. Kyrkogården består av tre – genom stenmurar och trädtrader – klart avläsbara delar. Den äldsta delen i norr utgör en rektangel kring kyrkan och har den typiska landsbygds kyrkogårdens kännetecken genom aldrig kallmur, smidesgrind och trädkrans. En kort lindallé på grusplanen framför kyrkogården bildar en axel mellan kyrka och skola. Rätvinkliga grusgångar bildar två stora kvarter söder och öster om kyrkan samt ett längs kyrkogårdsmuren. Kyrkogårdens karaktär från början av 1900-talet är idag utslätad genom ett konsekvent borttagande av grusbäddar och häckinramningar från gravplatserna. Därmed har den tidigare tydliga strukturen – med stora familjegravar längs kyrkogårdsmurarna och gångarna samt allmänning i mitten av södra kvarteret – kraftigt försvagats. Omläggningen från grus till lättskötta sammanhängande gräsytor är en utveckling som drabbat de flesta av länets kyrkogårdar under senare årtionden. Detta har lett till att gravkvarterens kulturhistoriska värden främst ligger i enskilda vårdar.

I det tämligen blandade vårdbeståndet på kyrkogårdens äldre del står det förra sekelskiftets högresta vårdar för historiskt djup och dynamik. Flertalet av de äldre vårdarna har titlar vilka ofta förmedlar person- och lokalhistoria. På den gamla kyrkogården återfinns titlar som hemmansägare, nämndeman, kyrkovärd, folkskollärare, komminister m.m. En särställning intar en handfull förindustriella vårdar som representerar den lokala hantverksmässiga gravkonsten. Av högt värde är även ett antal gjutjärnsvårdar som kan knytas till järnbruken i bygden och innehar ett särskilt högt värde som representerar den tidigaste industriella gravvårdsframställningen.

Fyra vårdar med referens till missionsrörelsens sångböcker ger en bild av väckelsen i bygden. Tidigare var majoriteten av gravvårdarna grusgravar med undantag för allmänna linjen. Enbart en grav har bevarat detta karaktäristiska gravarrangemang med grusbädd, varför denna har ett pedagogiskt syfte, genom den bild de ger av en nu ovanlig gravkultur.

I söder är en stor utvidgning från åren 1919 och 1956 med typisk efterkrigstida karaktär, vilken kännetecknar flera av landets kyrkogårdar. Utmärkande är de raka raderna av låga vårdar längs rygghäckar inom rätvinkliga gräskvarter. Den enhetliga modesta storleken på vårdarna speglar övergången från det tidiga 1900-talets individualism och påkostade gravar till folkhemmets kollektivism. Den nordligaste delen av utvidgningen samt längs med den västra muren innehar de äldsta vårdarna varav det finns flertalet från det tidiga 1920-talet. Titlar som återfinns i denna del är hemmansägare, industriidkare, fabrikör, nämndemän, omnibussägare, kyrkovärd m.m. De kulturhistoriska värdena på denna del består

i de övergripande strukturerna med kallmurar, smidesgrindar, trädrader, grusgångar och häckar samt enstaka vårdar. Vårdar med titel på kyrkogårdens gamla och nya del berättar om viktiga delar av socknens historia. De ger en bild av 1800-talets självmedvetna bondeklass, väckelsens stora betydelse i bygden och industrialismens intåg under 1900-talet med stationssamhället Hillerstorp.

I öster är en stor, till stor del outnyttjad utvidgning från 1993 med enkel utformning och en stram minneslund som vittnar om vår tids förändrade gravsed.

På en kyrkogård är det naturligt att gravvårdar och gravrätter ändras. Det är dock viktigt att man i den långsiktiga förvaltningen är uppmärksam på att bevara de olika delarnas karaktär och att gravvårdar från olika tider finns representerade.

Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården

- Kyrkogårdens genom nivåskillnader, trädrader och kallmurar klart avläsbara årsringar.
- Kallmurar, grindstolpar, smidesgrindar, grusgångar, rygghäckar och trädrader är viktiga delar av kyrkogårdens karaktär.
- Vårdar äldre än 1940 eller med titel bör bevaras på plats. Vårdar äldre än 1850 och järnvårdar bör finnas med på kyrkans inventarieförteckning.
- Att ändra eller ta bort gravvårdar som har ett kulturhistoriskt värde kräver alltid tillstånd från länsstyrelsen. Detta gäller även gravramar, häckar, grusning m.m.
- Att ta bort en enstaka gravvård utan kulturhistoriskt värde kräver i regel inget tillstånd från länsstyrelsen, men om flera tas bort inom en mindre yta lam det krävas. Se vidare avsnittet om lagstiftning, sid 9–10.

På den gamla kyrkogården står de högresta granitvårdarna på rad. I bakgrunden den enda kvarvarande grusgraven samt en rad av gjutjärns kors.

Flertalet gjutjärnsvårdar speglar den tidigaste industriella gravvårdsproduktionen i bygden.

Administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr:..... 2022-016
 Beställare:..... Gnosjö pastorat
 Inventering och rapportansvarig:..... Rebecca Curling
 Rapportgranskning:..... Anders Franzén
 Län:..... Jönköpings län
 Kommun:..... Gnosjö kommun
 Socken:..... Kävsjö socken
 Fastighetsbeteckning:..... Gnosjö Kävsjö 15:1, Kävsjö kyrkogård

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Jönköpings läns museums arkiv. (JLM)

Kävsjö Pastorats arkiv.

Länsstyrelsen i Jönköpings arkiv, med kopior ur ATA. (JLST)

Växjö stifts frågelista om kyrkogårdar 1949.

Tryckta källor och litteratur

Gullbrandsson, Robin. *Kävsjö Kyrkogård. Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning.* Jönköpings läns museum 2007.

Hägg, S A. *Käfsjö socken i Östbo härad och Jönköpings län. Beskrifning.* Uppsala 1870

Rogberg, Samuel. *Historisk beskrifning om Småland.* Karlskrona 1770.

Svenskt ortnamnslexikon. Uppsala 2003.

Sverige. Geografisk beskrivning. Del IV. Stockholm 1931.

Sveriges bebyggelse. Landsbygden. Jönköpings län IV. Uddevalla 1957.

Översiktlig kulturhistorisk utredning och bevarandeförslag för Gnosjö kommun. Jönköpings läns museum 1982.

Rogberg, Samuel. *Historisk beskrifning om Småland.* Karlskrona 1770.

Svenskt ortnamnslexikon. Uppsala 2003.

Sverige. Geografisk beskrivning. Del IV. Stockholm 1931.

Sveriges bebyggelse. Landsbygden. Jönköpings län IV. Uddevalla 1957.

Översiktlig kulturhistorisk utredning och bevarandeförslag för Gnosjö kommun. Jönköpings läns museum 1982.

Urval av kulturhistoriskt värdefulla gravar

Kriterier vid kulturhistorisk bedömning

Vid den kulturhistoriska bedömningen av gravanläggningarna på en begravningsplats utgår man från ett antal kriterier. Målet är att urvalet av de utvärderade gravarna skall spegla gravkulturen i vid bemärkelse inom en begravningsplats, men i förlängningen också inom ett vidare område.

Utformningen av en gravanläggning har stor betydelse vid bedömningen av det kulturhistoriska värdet. Vårdar som är påkostade, hantverksmässigt utförda, estetiskt framstående, särskilt anspråkslösa eller anknyter till en lokal tradition är ofta särskilt intressanta. Gjutna gravkors i bruksbygder är exempel på en sådan lokal tradition. Urvalet bör också spegla de breda folklagrens gravskick. Om det finns sammanhållna gravkvarter med gravar som ingår i allmänna linjen eller påkostade köpegravar kan dessa olika typer av områden vara viktiga att bevara.

Gravanläggningar som har inskrifter som anger titel och hemvist för de begrävda berättar mer om gravplatsen än om dessa uppgifter saknas. Med ledning av texten kan man även få veta mer om den demografiska sammansättningen och vilka näringar som präglar trakten. Ibland finns också citat eller referenser med anknytning till Bibeln, psalmboken eller en sångbok inom väckelserörelsen. Ju fler uppgifter som står angivna desto större samhällshistoriskt värde har ofta gravvården.

Ibland är gravvårdar resta över betydelsefulla personer eller personer som haft en tydlig anknytning till församlingsarbetet, exempelvis präster, klockare, kyrkvårdar och skollärare. Detta kan förstärka det kulturhistoriska värdet på en gravvård.

Industriellt framställda gravstenar bär ibland någon form av märkning från tillverkaren. Att veta varifrån stenen kommer och vem som tillverkat den höjer gärna det kulturhistoriska värdet.

Efterkrigstidens gravskick kan upplevas enahanda och likformigt. Det finns dessutom en väldigt stor mängd gravvårdar av likande typer på länets kyrkogårdar. Det är inte rimligt att bevara dessa i lika hög grad som äldre gravvårdar, men det är ändå angeläget att ett urval av dessa bevaras i synnerhet då de ingår i kyrkogårdar med en sammanhållen gestaltning av hög kvalitet.

Förutom själva gravstenen så består många gravplatser av även gravramar, häckar, staket, växtlighet osv. Vålhallna grusgravar där grusbäddar och hägnad inte tagits bort börjar bli allt mer ovanliga och det finns ofta särskild anledning att bevara dessa.

Gravkarta över Kävsjö kyrkogård där de kulturhistoriskt värdefulla gravarna är markerade med rött (både klass 1 och klass 2). Det förekommer flera gravvårdar utan numrering, dessa är inte markerade på kartan. Kartan är sammanställd av Jönköpings läns museum utifrån pastoratets gravkartor.

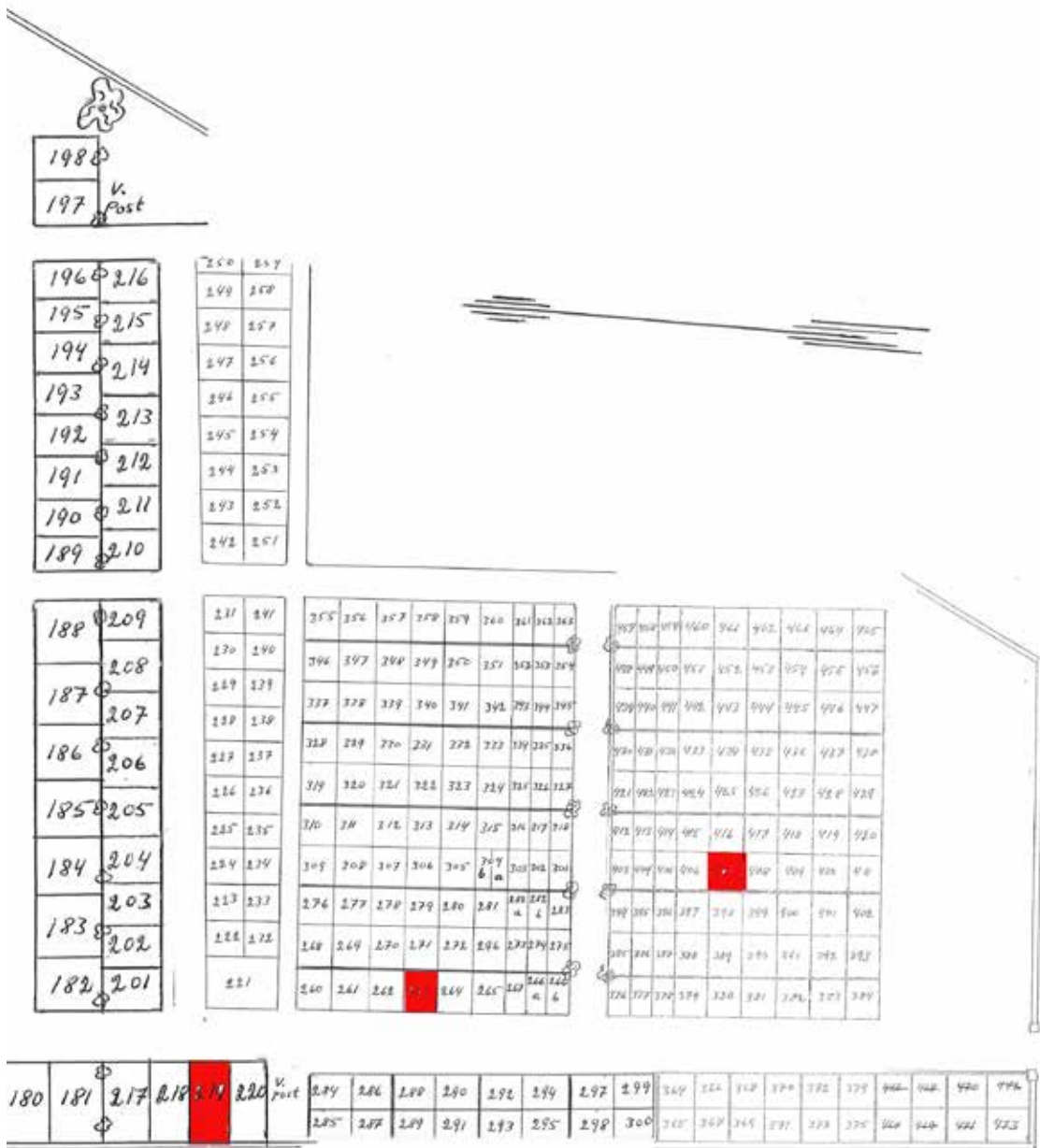

Klass 1

Avser gravplatser med mycket högt kulturhistoriskt värde. Dessa bör bevaras på plats och utan förändringar. Däremot kan de gärna kompletteras med nya namn i samma typsnitt om man inte väljer att tillföra en kompletterande, mindre sten.

Klass 2

Avser gravplatser med högt kulturhistoriskt värde. Dessa bör bevaras på plats och utan förändring, men det kan vara möjligt att återanvända en vård för att bibehålla en karaktär på en del av kyrkogården, eller att i undantagsfall flytta vården om det är personhistoria eller titel som är det intressanta.

Kvarter A

Gravn.	Beskrivning	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
KG 0001	Låg vård i svart finhuggen granit. Stramt utformad	HEMMANSÄGAREN SVEN AUGUST EMANUELSSON *1850 † 1940 HANS MAKA CAJSA MONICA *1859 † 1931 SONEN DAVID *1902 † 1908 MINNE AV SONEN AXEL *1898 † I CHICAGO 1927 KÄVSJÖ ÖSTERGÅRD JOH. 14:19	Klass 1. Enkel tidstypisk vård med hemvist och i framträdande läge. Referens till Bibeln, Amerika-utvandring.	
KG 0003	Högrest bautasten i polerad och råhuggen svart granit. Slipad dekor i form av ett kors.	F.D. NÄMNDEMANNEN HANS NILSSON FR. STRÅKEVED *1826 † 1910 HANS MAKA BRITTA STINA JÖNSDOTTER *1832 † 1908 SV.PS. 490:V.4	Klass 1. Karaktärskapande vård i framträdande läge med titel och hemvist. Psalmboksreferens.	
KG 0007	Högrest vård i röd granit med råhuggna sidor. Dekor av polerat kors.	HEMMANSÄGAREN S.J. EMANUELSSON FR. SLUNGSÅS *1855 † 1911 HUSTRUN IDA EMANUELSSON *1858 † 1924 SV. MFB. 500 SONEN AXEL SVENSSON *1883 † 1936 RUT SVENSSON *1893 † 1960	Klass 1. Karaktärskapande vård med titel och hemvist. Referens till missionsförbundets sångbok.	
KG 0008	Låg vård av ljus granit med råhuggen yta. Motiv av kors.	DANIEL ERIKSSON *1874 † 1934 ALFREDA F. THUNWALL * 1889 † 1955 ANNA STINA * 1909 † 1911 MAJA-BRITTA * 1914 † 1957 MARGARETHA *1918 † 2004	Klass 2. Vård över person med lokalhistorisk betydelse. Daniel grundade Hädinge torv.	

KG 0012	<p>Högrest obelisk av polerad svart granit på finhugget postament. Motiv av kors och växtslingor.</p> <p>Sekundärsten: Liggande håll i svart granit.</p>	<p>HÄR VILAR JOHN SWANSON SLUNGSÅS *1834 † 1931 FRU ELISABETH SWANSON FÖDD MÅNSDOTTER *1833 † 1919 UPPB. 7:14.17:22:14 Postament: CLAUS JOHANSON *1877 † 1963 EMILY JOHANSSON *1873 † 1941 MELWIN</p> <p>Sekundärsten: HÄR VILAR JOHN GUSTAF MELVIN JOHANSSON SLUNGSÅS *1914 † 1915 MFSB 482 LUKAS 18:16</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande vård med hemvist. Bibelreferens.</p> <p>Sekundärsten med hemvist och referens till Missionsförbundets sångbok samt bibeln.</p> <p>Vårderingen omfattar båda vårdarna.</p>	
KG 0013	<p>Högrest vård i svart polerad granit. Motiv av kors.</p>	<p>A.M. JOHANSSON FAMILJEGRAV FAR *1863 †1925 MOR *1860 †1948 EVERT *1902 †1960 ALBERT *1898 †1966 ELLEN *1898 †1966 MJOGARYD</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande vård med hemvist.</p>	
KG 0017	<p>Låg och bred vård av ljusgrå granit. Dekor i relief av blomsterslingor och slipat kors.</p>	<p>KYRKOVÅRDEN RAGNAR JANSSON *1910 †1963 HUSTRUN LINNÉA *1912 †1983 HILLERSTORP PS. 355</p>	<p>Klass 2. Efterkrigsvård med titel och hemvist. Framträdande placering. Lokal- och personhistoriskt värde.</p>	
KG 0017	<p>Högrest vård i svartpolerad granit på postament. Dekor av kors iklätt en lagerkrans.</p>	<p>Postament: F.D. NÄMNDEMANNEN S.A. MAGNUSSON *1832 † 1910 HUSTRUN ANNA KRISTINA *1837 †1906 SONEN AUGUST *1869 †1917 HEMMANSÅG. JOHAN JOHANSSON *1883 †1913 HUSTRUN HULDA *1879 †1952</p>	<p>Klass 1 Karaktärskapande vård med framträdande placering. Titel med lokalhistoriskt värde.</p>	

KG 0021	Högrest obelisk i svart polerad granit på finhugget postament, med inskription i guld. Dekor av kors och ekblad.	HEMMANSÄGARE SVEN JOHANSSON HÄDINGE SÖDERG. *1826 †1908 UPP. 3:11-12 HANS HUSTRU STINA K. JOHANSSON *1829 †1912 JOH. EV. 3:16	Klass 1. Karaktärskapande vård i framträdande läge. Titel, hemvist och referens till bibelverser.	
KG 0021	Låg och bred svart granitsten med dekorativt krön. Växtdekor i relief med kors.	KYRKOVÄRDEN OSCAR SVENSSON 1873-1957 HUSTRUN ALMA *1879-1961 SONEN JOHN *1905 †1971 DOTTERN AGNES *1903 †1986 SV. PS. 287 HÄDINGE	Klass 2. Efterkrigsvård med titel och hemvist. Framträdande placering. Lokal- och personhistoriskt värde. Referens till psalmboken.	
KG 0024	Högrest vård i svart polerad granit med dekor av kors samt bladrankor. Polerat postament i svart granit. Rabattkant i sten. Sekundärsten: Liggande håll i svart polerad granit,	HEMMANSÄGAREN ANDERS JOHANSSON HILLERSTORP SKATTEGÅRD *1816 †1898 HANS HUSTRU STINA JOHANSSON *1819 †1909 PSALTAREN 84:V.2.3 Sekundärsten: Börje Andersson *1956 †2012 KÄVSJÖ SKATTEGÅRD	Klass 1. Karaktärskapande vård med titel och hemvist. Referens till Bibeln. Värderingen omfattar ej sekundärsten.	
KG 0024	Högrest vård i svart polerad granit med dekor av festong samt kors. Postament i polerad svart granit med dekor.	F.D. HEMMANSÄG. S.A. ANDERSSON *1840 †1917 HUSTRUN ANNA KRISTINA *1845 †1927 HILLERSTORP JOH 11.25 ANDERSSON GUSTAV *1916 †1990 MAJ-LENA *1917 †2004 KÄVSJÖ	Klass 1. Karaktärskapande vård med titel, hemvist och psalmreferens. Framträdande läge.	

KG 0025	Mellanhög våd med bågformat krön i svart granit med polerad dekor av valv med kolonner och kors.	P.M. JOHANSSON *1856 † 1937 HH MATILDA *1858 † 1938 ESKILD RUTH HILLERSTORP	Klass 1. Enkel tidstypisk och karaktärskapande vård i framträdande läge. Hemvist.	
KG 0029	Låg vård med bågformat krön av svart granit. Polerad dekor av valv uppuren av kolonner samt kors. Förgyllt inskription.	HEMMANSÄGAREN NILS PETTER JOHANSSON *1844 † 1925 H. MAKÅ ELISE *1857 † 1938 FLAHULT	Klass 1. Karaktärskapande vård i framträdande läge. Titel och hemvist.	
KG 0031	Liggande vård av svart granit med polerad dekor av växtslingor.	F.D. ÄGAREN AV BÄCKARYDS GÅRD ARVID ANDERSSON *1830 † 1915 MARIA ANDERSSON *1850 † 1911 VILA I FRID	Klass 1. Tidstypisk vård med hemvist.	
KG 0032	Högrest obelisk i svart polerad granit på postament i ljusgrå granit. Polerad dekor av växtslingor och kors.	LANTBRUKAREN JOHAN GUNNARSON HÖKHULT *1841 † 1912 JOH. 11:25.26 HUSTRUN MATHILDA GUNNARSON *1858 † 1919 SV.MFB.626	Klass 1. Karaktärskapande vård. Titel och hemvist. Referens till Missionsförbundets sångbok.	
KG 0032	Högrest obelisk i polerad svart granit på postament. Enkel polerad dekor.	ANTON G. JOHANSSON *1881 † 1917 HUSTRUN ANNA *1866 † 1948 DOTTERN LINNÉA *1914 † 1980 HÖKHULT MFB. 484	Klass 1. Karaktärskapande vård med hemvist och referens till Missionsförbundets sångbok.	

KG 0034	<p>Högrest kors i polerad svart granit på postament. Förgylld text och dekor i form av stjärna.</p> <p>Liggande sekundärvård i svart polerad granit med reliefdekor i form av tulpaner.</p>	<p>PREDIKANTEN EMIL ANDERSSON *1889 † 1927 ANNIE ANDERSSON *1892 † 1971 SLUNGSÅS UPP. 14:13</p> <p>Sekundärsten: JOHAN ANDERSSON *1837 † 1904 HUSTRUN EMMA *1849 † 1923 SLUNGSÅS</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande vård med titel, hemvist och bibelreferens. Lokal- och personhistoriskt värde.</p> <p>Värderingen omfattar sekundärstenen.</p>	
KG 0036	<p>Sekundärt placerade vårdar.</p> <p>Två likadana vårdar i ljusgrå granit med brutet krön.</p>	<p>Svårläst inskription.</p> <p>K. SVENSSON *XXXX † 1908</p> <p>J. SVENSSON *XXXX † 1904</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande och tidstypisk vård med hemvist.</p> <p>Vården kan med fördel flyttas till ett annat läge trots klass 1.</p>	
KG 0036	<p>Sekundärt placerad vård.</p> <p>Lägre vård i svart granit med stram polerad dekor. Förgylld inskription.</p>	<p>J. MALMS FAMILJEGRAV STRÅKEVED</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande och tidstypisk vård med hemvist.</p> <p>Vården kan med fördel flyttas till ett annat läge trots klass 1.</p>	
KG 0036	<p>Sekundärt placerad vård.</p> <p>Två identiska och enkelt utformande mellanhöga vårdar med brutet krön i röd granit. Dekor av kors</p>	<p>Svårläst inskription</p> <p>F.D. HEMMANSÄG. JOHAN DANIELSSON *18XX</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande vård.</p> <p>Vården kan med fördel flyttas till ett annat läge trots klass 1.</p>	
KG 0036	<p>Sekundärt placerad vård.</p> <p>Låg bred vård bestående av tre stenar av svart granit med motiv av kors och blomster.</p>	<p>H.H. HANSSON *1829 † 1916 HUSTRUN ANNA-LISA *1838 † 1915 HÄVSJÖ NORREGÅRD PS. 23</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande och tidstypisk vård med hemvist och bibelreferens.</p> <p>Vården kan med fördel flyttas till ett annat läge trots klass 1.</p>	

KG 0036	<p>Sekundärt placerad vård.</p> <p>Låg vård i svart polerad granit med brutet krön och slipad dekor i form av ett kors.</p>	<p>PETTER SVENSSON *1819 † 1904 HANS MAKA KRISTINA *1814 † 1884 SONEN A.J. PETERSSON *1857 † 1936 MJOGARYD</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande och tidstypisk vård med hemvist.</p> <p>Vården kan med fördel flyttas till ett annat läge trots klass 1.</p>	
KG 0036	<p>Sekundärt placerade vårdar.</p> <p>Två mellanhöga identiska vårdar med brutet krön i svart granit med dekor av kors.</p>	<p>HEMMANSÄGAREN JOH. PETERSSON FLAHULT *1809 † 1891 SV. PS. 490</p> <p>HUSTRUN ELIN KAJSA HANS DOTTER FLAHULT *1818 † 1907 SV. PS. 490</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande och tidstypiska vårdar med hemvist och referens till psalmboken.</p> <p>Vården kan med fördel flyttas till ett annat läge trots klass 1.</p>	
KG 0036	<p>Sekundärt placerad vård.</p> <p>Högrest råhuggen svart granitvård med polerad inskriptionsrundel.</p>	<p>PETER ANDERSSON BÄCKASKOG HÄDINGE HANS HUSTRU JOHANNA GUSTAFVA FÖDD JOHANNESDOTTER *1833 † 1914 JOH. UP. 21:4</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande och tidstypisk vård med hemvist och bibelreferens.</p> <p>Vården kan med fördel flyttas till ett annat läge trots klass 1.</p>	
KG 0036	<p>Sekundärt placerad vård.</p> <p>Högrest vård med brutet krön i svart polerad granit med dekor av bladväxter och kors. Postament av ljusgrå granit.</p>	<p>SYSKONEN ANDERSSONS GRAVPLATS SLUNGÅS</p>	<p>Klass 1.. Småskalig tidstypisk vård med hemvist.</p> <p>Vården kan med fördel flyttas till ett annat läge trots klass 1.</p>	

KG 0036	<p>Sekundärt placerad vård.</p> <p>Högrest obelisk i svart polerad granit på postament. Polerad dekor av växtslinga och kors.</p>	<p>KYRKVÄRDEN J.A. SVENSSON FR. RUDE *1852 † 1915 HUSTRUN INGRID ST. SVENSSON FD. MÅNSSON *1822 † 1912 JOH. 3:16 RUT.B. 1:17</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande och tidstypisk vård med lokalhistoriskt värde. Titel, hemvist och bibelreferens.</p> <p>Vården kan med fördel flyttas till ett annat läge trots klass 1.</p>	
KG 0036	<p>Sekundärt placerad vård.</p> <p>Högrest obelisk i svart polerad granit med dekor av ekkvistar och kors. På finhugget postament av ljusgrå granit.</p>	<p>F. NÄMNDEMANNEN JOHAN PEHRSSON *1830 † 1905 HÄDINGE HUSTRUN JOHANNA PEHRSSON *1836 † 1905 HÄDINGE UPPB. 21:4</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande och tidstypisk vård. Titel, hemvist och bibelreferens. Lokalhistorisk person.</p> <p>Vården kan med fördel flyttas till ett annat läge trots klass 1.</p>	
KG 0036	<p>Sekundärt placerad vård.</p> <p>Postament i svart polerad granit på finhuggen sockel. Förgylld inskription.</p> <p>Ev. saknas ursprunglig övre del.</p>	<p>NÄMNDEMANNEN OCH KOMMUNALNÄMNDOS.M.M VICTOR ANDERSSON TIMANSTORP *1857 † 1922 JES.53:4.6 MFB.457 FRU IDA ANDERSSON TIMANSTORP *1860 † 1910 2 KOR:5:8.</p> <p>HANDLAREN AXEL ANDERSSON KARLSRO *1880 † 1935 ROM.10:13</p> <p>KYRKVÄRDEN ANDERS JOHANNESSEN TIMANSTORP *1827 † 1910 ES. 51:6</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande vård. Titel, hemvist, bibelreferens och referens till Missionsförbundets sångbok. Lokalhistorisk person.</p> <p>Vården kan med fördel flyttas till ett annat läge trots klass 1.</p>	
KG 0039	<p>Mellanhög vård i form av postament i svart granit. Krönt av dekor av tempelfronton och dekorativ fris. Högst upp på vården en stenkula.</p>	<p>HEMMANSÄGARE ANDERS PER MÅNSSON *1842 † 1869 HUSTRUN ELIN KAJSA *1846 † 1933 UPPEBO JOH. EV. 3:16</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande dekorativ gravvård med titel och hemvist.</p>	

KG 0041	Mellanhög svart polerad granitvård med svängt krön. Dekor av kolonner och entablement med tandsnittsfris och kors.	LANTBRUKAREN PETTER JOHANSSON *1866 †1932 HUSTRUN MARIA JOHANSSON SLUNGSÅS MINNE AV F. HUSTRUN EMMA JOHANSSON FÖDD PERSSON *1864 †1891 SONEN EMIL SV.MFB: S. 742	Klass 1. Karaktärskapande vård med titel och hemvist. Referens till Missionsförbundets sångbok.	
KG 0042	Låg och bred vård av svart granit med tempelkrön och fristående kolonner. Motiv av kors och stjärna	HEMMANSÄGAREN AMANDUS ANDERSSON *1877 †1950 TYRA ANDERSSON *1884 †1976 KÄVSJÖ SKATTEGÅRD	Klass 2. Påkostad efterkrigstida vård med titel och hemvist.	
KG 0042	Mellanhög vård av svart granit med dekorativt krön. Slipad dekor med motiv av kolonner och entablement med tandsnittsfris.	AND. JOHAN ERIKSSON KÄVSJÖ *1848 †1892 FAMILJEGRÄV	Klass 2. Karaktärskapande grav med hemvist.	
Kvarter C				
Har inget gravnr.	Gjutjärnsvård i nygotiskt utförande.	HÄR UNDER HVILAR HUSTRUN STINA KAJSA PETTERSSON FÖDD I STRÅKEVED *1834 † 190X P.S. 428 X.7.8	Klass 1. Karaktärskapande gjutjärnsvård. Hemvist och referens till psalmboken. Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	
KG 0047	Högrest obelisk i svart granit på finhugget postament. Dekor kors med eklöv.	HEMMANSÄGAREN ISAK JOHANNESON MJOGARYD *1823 † 1901 2 KOR. 5:1-2 HUSTRUN LENA KATARINA FÖDD JOHANSSON *1833 † 1927	Klass 1. Karaktärskapande vård med titel och hemvist. Referens till Bibeln.	

KG 0045	Mellanhög polerad svart granitvård med dekorativt krön. Dekor av blad.	F.D. KYRKVÄRDEN GUSTAV DANIELSSON STRÅKEVED *1837 † 1904 HUSTRUN KRISTINA *1840 † 1925 JEREMIA 31:3	Klass 1. Karaktärskapande vård med titel, hemvist och bibelreferens. Titel med lokalhistoriskt värde.	
KG 0084	Högrest vård i svart granit på postament. Dekor av roskrans kring ett kors och en krona.	HEMMANSÄG. JOHS. JOHANSSON *1830 † 1894 HUSTRUN ELIN KAJSA *1836 † 1919 SV. PS. 452 UPPEBO	Klass 1. Karaktärskapande vård med titel, hemvist och referens till psalmboken.	
KG 0084	Låg och bred vård av polerad svart granit. Klassiserande drag.	ALFRED JOHANSSONS FAMILJEGRAV UPPEBO	Klass 2. Karaktärskapande och påkostad familjegrav med hemvist.	
KG 0063A	Högrest obelisk i svart polerad granit på postament. Dekor av kors med blomster.	ANDERS FYRLUND HUSTRUN MARIA *1855 † 1917 DÖTTRARNA WILHELMINA OCH SIGNE GUNHILD FYRLUND *1898 † 1970 FAMILJEGRAV	Klass 1. Karaktärskapande vård med hemvist.	

KG 0056	Kors i ljusgrå granit med fyra liggande vårdar nedanför.	<p>JOHS. SVENSSON *1868 † 1964 HERRE SIGNE DU OCH RÅDE.</p> <p>FRANST. G. SJÖSTEDT LEG. APUT. *1909 † 1962 VID EVIGHETENS BRUNNAR STÅR LIVETS TRÅ I BLOM.</p> <p>EDITH SJÖSTEDT FÖDD BÖÖD *1874 † 1956 BLOTT EN DAG ETT ÖGONBLICK I SÄNDER.</p> <p>CARL OTTO SJÖSTEDT KOMMINISTER I KÄVSJÖ *1863 † 1957 DAGAR KOMMA, DAGAR FLYKTA; HÅLL DIG VID GUDS ORD.</p>	Klass 1. Karaktärskapande vårdar med hemvist och titel. Titel med lokalhistoriskt värde.	
KG 0060	Grusgrav med stenram, stenspallare och räcke i metall. Mellanhög bred vård av svart polerad granit och rundbågigt hörn.	<p>FOLKSKOLLÄRAREN & ORGANISTEN F. O. SLETTENGREN *1855 † 1902 ELISE SLETTENGREN *1859 † 1943 BARNEN: TOR *1888 † 1957 BROR PER GUSTAF *1883 † 1924 RUT SYSTER ELSA *1895 † 1929 KNUT ARVID *1898 † 1905 JOH:S EV. 14:19</p>	Klass 1. Karaktärskapande grusgrav. Titel och bibelreferens. Lokalhistoriskt viktig person.	
KG 0062	<p>Högrest vård med brutet krön i svart polerad granit med förgylld inskription. Råhuggna kanter. Dekor av eklöv och kors.</p> <p>Högrest vård med brutet krön i svart polerad granit med dekor av eklöv och kors. Råhuggna kanter och sockel.</p>	<p>HEMMANSÄGAREN AXEL SVENSSON *1883 † 1926 HUSTRUN IDA TERESIA *1884 † 1963 DOTTERN DAGMAR *1920 † 2015 LILLA MARGIT ÄLSKAD SAKNAD</p> <p>F.D. KYRKOVÅRDEN S.A. JONASSON SVÄNÖ *1844 † 1911 HUSTRUN ELISE MARIE F. HANSSON *1853 † 1901 PS. 488.2.3.</p>	Klass 1. Karaktärskapande vårdar med titlar och bibelreferens. Lokalhistoriskt värde. Vårderingen omfattar bägge vårdar.	
Har inget gravnr.	Gjutjärnsvård med bågformat korskrönt krön.	<p>HÄR UNDER HVILAR STOFDET AF HEMMANSEG. MAGNUS JOHANNESSON FR. RUDÖ FÖDD DEN *1819 DÖD DEN †1881 RUTHS BOK2.12. Baksidestext: MEN JAG TROR DOCK ATT JAG SE SKALL HERRANS GODA UTI DE LEVANDES LAND. DAV. PS. 27:1X</p>	Klass 1. Karaktärskapande gjutjärnsvård med titel och hemvist. Referens till bibelvers och psalm. Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	

Har inget gravnr.	Mellanhög vård i svart polerad granit med brutet krön. Dekor av ekblad och kors.	KYRKOVÄRDEN S.A. MÅNSSON KÄVSJÖ SKATTEGÅRD *1812 † 1905 JOH. EV. 3:16 SV. PS. 480	Klass 1. Karaktärskapande vård med hemvist och titel. Referens till bibeln och psalmboken. Lokalhistorisk person.	
Har inget gravnr.	Mellanhög vård i svart polerad granit med brutet krön.	HUSTRUN MARIA MAGNUSDOTTER FR. KÄVSJÖ SKATTEGÅRD *1837 † 1911 UPPB. 22.14.	Klass 1. Karaktärskapande vård med hemvist och bibelreferens.	
KG 0064	Högrest vård med brutet krön vilande på två pelare i ljusgrå finhuggen granit. Mellan pelarna en svart polerad granit med förgylld inskription. Sekundärsten: Liggande vård i svart polerad granit med förgylld inskription.	AUG. JOHANSSON *1860 † 1913 HUSTRUN SOFIA *1871 † 1941 JOHAN ANDERSSON *1872 † 1958 HERMAN ANDERSSON *1907 † 1997 KARIN ANDERSSON *1908 † 1986 KÄVSJÖ SKATTEG. PS. 23 Sekundärsten: MARIANNE WÄRNBERG *1946 † 2011	Klass 1. Karaktärskapande och påkostad vård med hemvist och psalmreferens. Värderingen omfattar inte sekundärstenen.	
Har inget gravnr.	Gjutjärnskors.	HÄR HVILAR F.D. NÄMND. ANDERS PETERSSON FR. RUDÖ *1819 † 1901 OCH HANS HUSTRU JOHANNA PETERS. *1820 † 1895 SV. PS. 452	Klass 1. Gjutjärnsvård med titel och hemvist. Referens till psalmboken. Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	

Har inget gravnr.	Gjutjärnskors.	G. LING	<p>Klass 1. Karaktärskapande vård. Del av den Lingska familjegraven. Lokalhistoriskt värde.</p> <p>Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.</p>	
Har inget gravnr.	Gjutjärnskors.	F.H. LING	<p>Klass 1. Karaktärskapande vård. Del av den Lingska familjegraven. Lokalhistoriskt värde.</p> <p>Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.</p>	
Har inget gravnr.	Gjutjärnskors, vilken idag står i förvar men ämnas monteras åter på ursprunglig plats.	FÖDD 1856. J.O.W.L. DÖD 1865	<p>Klass 1. Karaktärskapande vård.</p> <p>Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.</p>	
Har inget gravnr.	Gjutjärnskors.	FÖDD 1831 C.C. LING. DÖD 1865	<p>Klass 1. Karaktärskapande vård. Del av den Lingska familjegraven. Lokalhistoriskt värde.</p> <p>Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.</p>	

Har inget gravnr.	Gjutjärnskors med genombruten dekor i form av stjärnor samt strålgjans.	SJÖMANNEN M.O. HJALMAR LING F.D. 1853 D.D. 1873.	Klass 1. Karakterskapande vård med titel. Del av den Lingska familjegraven. Lokalhistoriskt värde Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	
Kvarter B				
KG 0065	Gjutjärnsvård i nygotisk stil krönt med kors.	MINNE AF NÄMNDEMANNEN S.A. SVENSSON FR. KÄFSJÖ LILLAGÅRD FÖDD 1810 . DÖD 1882. DET ÅTERSTÅR EN SABBATSRO FÖR GUDS FOLK. EBR: 4:1.9 PS. 490:1.3.4	Klass 1. Karakterskapande vård med titel, hemvist och referens till Bibeln och psalmboken. Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	
KG 0065	Låg, bred vård med två lägre sidostenar i ljusgrå granit.	GOTTHARD SVENSSON *1854 † 1949 HUSTRUN JENNY *1862 † 1903 SALLTORP AUGUSTA *1891 † 1982 KRISTINA *1827 † 1914	Klass 2. Karakterskapande påkostad vård med hemvist.	
KG 0066	Högrest bautasten i svart granit med polerad dekor av ekblad och kors. Förgylld inskription. Sekundärsten: liggande vård i polerad svart granit med förgylld inskription.	HEMMANSÄGAREN ABRAHAM SVENSSON *1852 † 1927 CAROLINA SVENSSON *1863 † 1926 ARTUR SVENSSON *1902 † 1922 ANNIE SVENSSON *1895 † 1978 Sekundärsten: LENNART *1928 † 1929	Klass 1. Karakterskapande vård med titel. Sekundärstenen omfattas av värderingen.	

KG 0068	Högrest vård i finhuggen svart granit med profilerat krön. Dekor av polerade ekblad.	HEMMANSÄG. MALKOLM JOHANSSON HÄDINGE *1863 † 1922 HELENA JOHANSSON *1877 † 1947 DAGMAR *1902 † 1925 BIRGER *1903 † 1926 FAMILJEGRÄV	Klass 1. Karaktärskapande vård med hemvist.	
KG 0070	Låg och bred vård i svart granit. Två stenar med böljande krön prydda med kors och uppburna av kolonner.	SVEN- ANDERS MÅNSSON *1836 † 1903 MAKAN EMMA *1845 † 1940 HOFFMANSGÅRD HILLERSTORP ISAK ANDERSSON *1875 † 1922 MAKAN SIGNE *1882 † 1941 SONEN HENRY *1911 † 2004 DOTTERN SIGRID *1919 † 2009 HOFFMANSGRD HILLERSTORP	Klass 1. Karaktärskapande och påkostad vård i framträdande läge med hemvist.	
KG 0071	Högrest vård i svart polerad granit med brutet krön. Dekor av tulpaner och kors.	HEMMANSÄGAREN J.G. JOHANSSON *1845 † 1926 HUSTRUN EMMA JOHANSSON *1850 † 1905 HILLERSTORP J. UPP. 22:14	Klass 1. Karaktärskapande vård i framträdande läge med hemvist och referens till Bibeln.	
KG 0072	Låg vård i svart polerad granit med bågformat krön.	SKRÄDDARMÄSTAREN J. JOHANSSONS FAMILJEGRÄV SJÖTORP	Klass 2. Tidstypiskt vård med titel och hemvist.	

KG 0076	<p>Mellanhög vård i svart polerad granit med bågformat krön. Klassiserande dekor.</p> <p>Sekundärsten: Liggande vård i svart polerad granit med havreax och kors.</p>	<p>SVEN JOHAN ANDERSSONS FAMILJEGRAV MJOGRYD</p> <p>Sekundärsten: HEMMANSÄGAREN E. WIKTOR ANDERSSON *1866 † 1957 MJOGRYD</p>	<p>Klass 2. Tidstypisk och karaktärskapande vård med hemvist.</p> <p>Värderingen omfattar bägge vårdar.</p>	
KG 0078	<p>Låg och bred vård i svart polerad granit med bågformat krön. Dekor av blomster.</p>	<p>EDVARD PETTERSSON *1880 † 1948 HUSTRUN HULDA *1883 † 1961 SONEN PAUL *1910 † 1952 LUNDHOLMEN</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande efterkrigstida vård med hemvist.</p>	
Har inget gravnr.	<p>Högrest vård i svart polerad granit med profilerat krön. Dekor av blad. Förgylld inskription.</p>	<p>HEMMANSÄGAREN P.M PETTERSSON *1845 † 1928 H. MAKA INGA KAJSA *1844 † 1918 KÄVSJÖ NORREGÅRD</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande vård i framträdande läge med titel och hemvist.</p>	
Har inget gravnr.	<p>Gjutjärnsvård med bågformigt korskrönt krön.</p>	<p>HÄRUNDER HVILAR HUSTRUN EMMA KRISTINA MAGNUSDTR FRÅN RUDÖ FÖDD 1850 DÄD 1881. JERIMIA.S 39:18 Baksidestext: BEREDD HÅLL MIG, O JESUS CHRISTUS; ATT VÄNTA DIN LJUVA ANKOMST NÄR DU SIST VILL HEMTA, UR TÅREDALEN, FRÅN JORDEQVALEN DIN BRUD TILL DIG LJUSA FRÖJAESALEN. SV. PS. 487:7. UPPREST AF HENNES STYFFFADER OCH MODER</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande vård i framträdande läge. Hemvist och referens till Bibeln och psalmboken.</p> <p>Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.</p>	

Har inget gravnr.	Gjutjärnskors i nygotisk stil med dekor av ängel.	HÄR HVILAR JOHANNA MARIA MAGNUS DOTTER FRÅN RUDÖ FÖDD DEN 1859. D.D DEM 1878. PS. 490:14	Klass 1. Karaktärskapande vård i framträdande läge. Hemvist och referens till psalmboken. Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	
Har inget gravnr.	Två liggande vårdar i svart polerad granit.	KARL HJÄLM *1832 † 1911 KRISTINA HJÄLM *1844 † 1927	Klass 1. Tidstypiska och anspråkslösa vårdar i framträdande läge.	
Har inget gravnr.	Högrest smideskors.	Svårläst inskription. 1768 D23 december ANNO 1768 D28 DECEM VILA ADE LEROSTFIA LARENPOS OCKHANS KARASONAPS	Klass 1. Karaktärskapande smidesvård. Lokal- och personhistoriskt värde. Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	
Har inget gravnr.	Gjutjärnskors i nygotisk stil med dekor av ängel.	MINNE AV INGA KRISTINA ANDERSDOTTER FRÅN HÖKHULT FÖDD DEN 1837. DÖD DEN 1877 PS. 344:4.	Klass 1. Karaktärskapande vård i framträdande läge med referens till psalmboken. Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	

Har inget gravnr.	Gjutjärnsvård med bågformigt korskrönt krön.	<p>KLOCKAREN O SKOLLÄRAREN JOHAN JOHANSSON *1817 † 1864 OCH HANS MAK KRISTINA PETERSDTR *1818 † 1906 FR. KÅFSJÖ NORREG. DAV. PS. 3:6. 84:7. Baksida: SALIGA ÄRO DE SOM TVÅ SINA KLÄDER ATT ATT DE MÅ FÅ TILLTRÄDE TILL LIFVETS TRÄD OCH GENOM PORTARNA INGÅ I STADEN JOH. UPB. 22:14.</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande vård i framträdande läge med titel och hemvist. Bibel- och psalmboksreferens. Lokalhistoriskt värde.</p> <p>Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.</p>	
Har inget gravnr.	Handhuggen vård av sandsten.	<p>Svårläst inskription. R:HOS:GVD ERS:JORN MARTA:MÅNS OTR:I:MIOGA ANNO 1773</p>	<p>Klass 1. Handhuggen vård i sandsten. Förindustriell gravvård av hög ålder.</p> <p>Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.</p>	
Har inget gravnr.	Vård av sandsten med bågformigt krön. Dekor av kors med snedställda ränder.	<p>Svårläst inskription. S IST VSARMI TLIE ODE NÄRMIN WI NINR O H IG Z</p>	<p>Klass 1. Handhuggen vård i sandsten. Förindustriell gravvård av hög ålder.</p> <p>Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.</p>	
Har inget gravnr.	Vård av sandsten.	<p>Svårläst inskription LARS:LARS IL ÄRTEND KÄG</p>	<p>Klass 1. Handhuggen vård i sandsten. Förindustriell gravvård av hög ålder.</p> <p>Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.</p>	
KG 0083	Mellanhög vård med bågformat krön i svart polerad granit. Klassiserande dekor med kolonner och tandsnittsfris.	<p>KYRKVÅRDEN ANDERS MAGNUSSON *1845 † 1923 HUSTRUN CHRISTINA *1851 † 1930 ÄVSJÖ JOH. 11.25 GUSTAV ANDERSSON *1873 † 1956</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande vård i framträdande läge. Titel med lokalhistoriskt värde. Bibelreferens.</p>	

Har inget gravnr.	Gjutjärnskors med genombruten dekor.	HEMMANS EG. JOH. JACOB MÅNSSON FRÅN KJÄFSJÖ NG. *1817 † 1871	Klass 1. Karaktärskapande vård i framträdande läge. Titel och hemvist.	
Har inget gravnr.	Vård av sandsten.	Svårläst inskription. HÄR:VILAR:HOS GUD:HKEN:S V:SON:SEG RÖNS:DR SLO ANNO 1781	Klass 1. Handhuggen vård i sandsten. Förindustriell gravvård av hög ålder. Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	
Har inget gravnr.	Vård av sandsten. Överst en huggen dekor av trianglar på rad.	Svårläst inskription. SVENMASSO KERSTIN HÅK ANS:DOTER: ITIMASTORP 1606	Klass 1. Handhuggen vård i sandsten. Förindustriell gravvård av hög ålder. Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	
Har inget gravnr.	Vård av sandsten.	Svårläst inskription. HÄRVNDERHV ILARSALIGE OSDH:LARS SVEN:SON1745 SARA:DANIELD	Klass 1. Handhuggen vård i sandsten. Förindustriell gravvård av hög ålder. Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	
Har inget gravnr.	Vård av sandsten.	Svårläst inskription. HÄ ILAR:SALIG S:GVD:MÅ IAKOP O:1767.INGR KLSDOTR:17	Klass 1. Handhuggen vård i sandsten. Förindustriell gravvård av hög ålder. Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	

Har inget gravnr.	Vård av handhuggen sandsten. En större del av hörnet avslaget.	Svårläst inskription. GMA RSDOTR R AA 1742	Klass 1. Handhuggen vård i sandsten. Förindustriell gravvård av hög ålder. Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	
Har inget gravnr.	Högrest bautasten med dekor av kors.	IHS KN D ANNO 1645	Klass 1. Handhuggen vård. Förindustriell gravvård av hög ålder. Bör tas upp i församlingens inventarieförteckning.	
Södra kyrkogården				
KS 0103	Mellanhög vård med profilerat krön i svart granit. Dekor av polerat kors.	SALOMON ANDERSSON *1849 † 1930 HANS MAKÅ KRISTINA *1848 † 1933 RUDÖ JOH. EV. 3:16	Klass 2. Karaktärskapande vård med hemvist och bibelreferens.	
KS 0105	Mellanhög vård i svart polerad granit på bred sockel med ett stenklott på vardera sida. Dekor av kors	A.J. MAGNUSSON *1853 † 1922 SOFIE MAGNUSSON *1857 † 1944 SV.MFB.378	Klass 2. Karaktärskapande vård med referens till Missionsförbundets sångbok.	

KS 0112	Liten vård med brutet krön i svart granit med dekor av kors och lagerkrans.	JOHAN ANDERSSON *1876 † 1939 FLAHULT	Klass 2. Tidstypisk anspråkslös vård med hemvist.	
KS 0112	Högrest vård bestående av ett kors med postament i svart finhuggen och polerad granit.	HEMMANSÄGAREN ANDERS PETERSSON *1850 † 1929 HUSTRUN KRISTINA PETERSSON *1841 † 1923 FLAHULT	Klass 1. Karaktärskapande vård med titel och hemvist.	
KS 0113, KS 0113A	Högrest vård i svart granit. Huggen för att efterlikna grovhuggen sten. Dekor av blomster och kors.	F.G. STRÖMQVIST *1857 † 1922 HUSTRUN LISA *1841 † 1922 NILS O. PERSSON *1883 † 1969 ALMA PERSSON *1884 † 1959 HILLERSTORP SV. PS. 47.7V.	Klass 1. Karaktärskapande och påkostad vård med hemvist och psalmreferens. Sekundärstenar ingår ej i värderingen.	
KS 0114	Låg, bred vård i svart polerad granit med bågformat krön och stram jugenddekor. Flankerad av två hängalmar s.k. sorgeträd.	AXEL LARSSON *1874 † 1922 HANS MAKÅ HANNA *1885 † 1965	Klass 2. Tidstypisk och karaktärskapande större vård.	
KS 0116	Mindre vård i svart granit med bågformat krön och klassiserande dekor.	GUSTAV JOHANSSON *1854 † 1923 HANS MAKÅ ELISE *1855 † 1930 DOTTERN GERTRUD *1898 † 1925 NYBYGGET	Klass 2. Tidstypisk och karaktärskapande vård med hemvist.	

KS 0119	Högrest obelisk i polerad svart granit på postament. Förgylld inskription.	<p>HJALMAR HELIN *1884 † 1945 AGNES HELIN *1888 † 1975</p> <p>Test på postament: LANTBRUKAREN FOLKE SVENSSON *1902 † 1984 ANNA SVENSSON *1911 † 1983 STRÅKEVED PSALT. 118:14 FAMILJEGRAV Baksidestext: F.D. KYRKOVÅRDEN AXEL JOHANSSON STRÅKEVED *1856 † 1921 HANS HUSTRU MINA JOHANSSON *1859 † 1924 JOHS. UPB 11:13</p>	Klass 1. Karaktärskapande vård i framträdande läge med flertalet titlar, somliga med lokalhistoriskt värde. Hemvist och bibelreferens.	
KS 0120	Högrest vård i svart polerad granit med profilerat krön, på postament. Riklig dekor. Sekundärsten: Liggande vård i ljusgrå granit med dekor av kors och kvist.	<p>EDVIN ANDERSSON *1862 † 1954 HUSTRUN IDA MARIA ANDERSSON *1869 † 1937 UPP. B. 21 KP. 4 V. SKATTEGÅRD HILLERSTORP Sekundärsten: LILLE RUNE *1927 † 1929</p>	Klass 1. Karaktärskapande vård i framträdande läge med hemvist och referens till Bibeln. Sekundärstenen Klass 2. Anspråkslös och tidstypisk barngrav.	
KS 0219	Vård med tre stenar i ljusgrå granit, varav den mittersta har ett rundbågigt krön. Prydd med två skulpturer av urnor på vardera sida. Dekor av blomster.	<p>Svårläst inskription.</p> <p>FABRIKÖREN EVALD BERGDAHL FAMILJEGRAV FAR *1829 † 1957 MOR *1877 † 1957 RAGNVALD *1903 † 1945 UPP. 7:14</p>	Klass 2. Efterkrigstida påkostad köpegrav med titel och bibelreferens.	
KS 0125	Låg, bred vård i svart finhuggen granit. Klassiserande drag.	<p>BYGGMÄSTAREN S.J.A SVENSSON *1863 † 1944 HANS MAKÅ IDA *1864 † 1925 *1909 SONEN ERIK *1927</p>	Klass 2. Karaktärskapande större vård med titel.	

KS 0131	Högrest vård med brutet krön i svart polerad granit med dekor av kors och lagerkrans.	HEMMANSÄGAREN S.A. JOHANSSON *1852 † 1933 Hustrun STINA KAJSA JOHANSSON *1855 † 1924 HILLERSTORP	Klass 2. Karaktärskapande vård med titel och hemvist.	
KS 0135	Stor låg och bred vård i ljusgrå granit med rundbågigt krön flankerad av två pelare med jugenddekor	LANDSTINGSMANNEN AUG. JOHANSSON *1860 † 1927 Hustrun AMANDA *1863 † 1927 MJOGARYD	Klass 2. Karaktärskapande större vård i jugendstil med titel och hemvist.	
KS 0138	Liten liggande vård i svart polerad granit.	GUNVOR *1929 † 1930	Klass 2. Anspråkslös och tidstypisk vård. Barngrav.	
KS 0142	Låg vård i finhuggen svart granit dekorerad med kätting och ankare.	JOHAN MAGNUSSONS FAMILJEGRAV FAGERSLÄTT	Klass 2. Karaktärskapande vård med hemvist.	
KS 0152	Vård med sten i tre delar varav mittenstenen med välvt krön. I svart granit med dekor av strålände förgylld stjärna samt kors. Sekundärsten: liggande vård i svart granit med dekor av kors.	PETTER ANDERSSONS FAMILJEGRAV BERGÅKRA Sekundärsten: PER ANDERSSON *1896 † 1918 BERGÅKRA	Klass 2. Karaktärskapande och tidstypiska vårdar med hemvist.	

KS 0156	Högrest vård av fristående kors flankerat av två stenar i svart finhuggen granit.	<p>SOLDATEN NILS JOHAN ROSÉN *1843 † 1928 EMIL ROSÉN *1886 † 1962 HUSTRUN SARA ROSÉN *1845 † 1941</p>	Klass 2. Karaktärskapande vård med titel.	
KS 0162	Två liggande vårdar i polerad röd granit.	<p>OSCAR SVENSSON HÖKHULT *1894 † 1928 ÄLSKAD SAKNAD</p> <p>JOHN SVENSSON HÖKHULT *1897 † 1928 ÄLSKAD SAKNAD</p>	Klass 2. Anspråkslösa men karaktärskapande enkla vårdar.	
KS 0169	Liten vård med brutet krön i svart granit med dekor av kors.	E. STEDSLUNDS FAMILJEGRAV	Klass 2. Karaktärskapande vård.	
KS 0263	Liten liggande vård i svart polerad granit med dekor av ekblad. Troligen sekundärt placerad.	ADELA BOSTRÖM *1912 † 1933	Klass 2. Tidstypisk och anspråkslös barngrav.	
KS 0407	Låg vård av slipad röd granit med motiv av kors. Vit text.	ERIK THULIN * 1898 † 1986 MAKAN GUNHILD * 1907 † 1993 PSALT. 23	Vård över person med lokalhistorisk betydelse. Erik startade företaget Thule. Bibelreferens.	

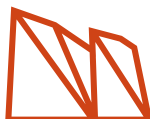

Två grupper av sekundärt placerade gravar vid den östra stenvuren				
Har inget gravnr.	Liten vård med brutet krön i svart granit med dekor av kors omgiven av lagerkrans.	JOHANNES ANDERSSONS FAMILJEGRÄV ANNELUND	Klass 2. Mindre tidstypisk och karaktärskapande vård med hemvist. Kan med fördel flyttas tillbaka till ursprungligt läge.	
Har inget gravnr.	Högrest vård med råhuggna kanter i svart granit med dekor av kors.	HEMMANSÄGAREN S.J.V. JOHANSSON *1858 † 1942 HUSTRUN HEDVID JOHANSSON *1861 † 1929 HÖKHULT VILA I FRID	Klass 2. Karaktärskapande vård med titel och hemvist. Kan med fördel flyttas tillbaka till ursprungligt läge.	
Har inget gravnr.	Stor liggande håll i svart granit med dekor av blomster och kors.	J.A. MAGNUSSON *1867 † 1942 HUSTRUN CHARLOTTA *1866 † 1941 I BACKARYD	Klass 2. Karaktärskapande vård med hemvist. Kan med fördel flyttas tillbaka till ursprungligt läge.	
Har inget gravnr.	Högrest obelisk i svart polerad granit med dekor av stjärna.	PREDIKANTEN M. PETERSSON FR. HÅDINGE *1849 † 1921 JOBS. 19:25	Klass 1. Karaktärskapande vård med lokal- och personhistoriskt värde. Titel, hemvist och bibelreferens. Kan med fördel flyttas tillbaka till ursprungligt läge.	

Har inget gravnr.	Högrest vård med brutet krön i svart granit med polerad dekor av växtslingor och kors.	<p>HÄR VILAR F. D. HEMMANSÄGAREN EMANUEL SVENSSON *1828 † 1916 PS. 473 HUSTRUN JOHANNA JOHANNESD. SLUNGSÅS *1830 † 1896 PS. 477</p>	<p>Klass 1. Karaktärskapande, tidstypisk vård med titel, hemvist och bibelreferens.</p> <p>Kan med fördel flyttas tillbaka till ursprungligt läge.</p>	
Har inget gravnr.	Liggande häll i svart polerad granit.	<p>SVEN CARLSSON *†1923</p>	<p>Klass 2. Anspråklös, tidstypisk barngrav.</p> <p>Kan med fördel flyttas tillbaka till ursprungligt läge.</p>	
Har inget gravnr.	Låg, bred vård i finhuggen och polerad svart granit med dekor av stjärnor, festong och kors. Förgylld inskription.	<p>HÄR VILAR SVEN AUGUST ANDERSSON *1874 † 1939 EMMA ANDERSSON *1871 † 1949 ÖREBERG UPP. 7.13-14 SV.MFB.SÅNGB. NR. 40</p>	<p>Klass 2. Tidstypisk vård med hemvist. Referens till Bibeln och missionsförbundets sångbok.</p> <p>Kan med fördel flyttas tillbaka till ursprungligt läge.</p>	

År 2023 genomfördes en kulturhistorisk inventering av alla gravar på Kävsjö kyrkogård. Föreliggande rapport presenterar inventeringen och ger ett förslag till bevarandeplan.

Byggnadsvårdsrapport 2024:15
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM